

XII HALLINTO

(s. 433–480)

VOUTIKUNTAJAKO JA KUNINKAANKARTANOT

- 1 ASKO I, 40, II, 16, 27.
- 2 HFH II, 316–318.
- 3 J. A. *Almquist* 1917–23 II, 511–525.
- 4 VA 6681:3v.–4, 16–16v.; 6688:53v. Vrt. *Saarenheimo* 1939, 70–71. *Lappalainen* 1970–71 I:1, 587 on oikeilla jäljillä.
- 5 HFH IV, 186; RA. Kansl. ing. diar. 4: 2.6.1575 ja 5 (kesäk. 1580). Kiialan identifiointi perustuu siihen, että Pellosniemen nimismiehenä 1541 oli Martti Kirjuri. VA 6133:146–147.
- 6 HFH III, 257–258, 308, 311; VA 6184:8v.; 6205:23. *Moijisio gordh* esiintyy selvästi Kiialaa tarkoittavana jo 1558. VA 6268:46; myös 6381:52v.; 6407:50v.
- 7 HFH II, 265, 270.
- 8 HFH III, 256–257, 275–276, IV, 87, 98, 186.
- 9 HFH III, 317–325.
- 10 V:n 1556 tilin mukaan kartanossa oli 18 veronahkaa, joita oli ennen viljellyt 4 talonpoikaa.
- 11 HFH IV 206–207, 217, 248–249. Tilikirjan mukaan talonpoikia oli ollut 11. VA 6205:32v. Valituksia RA. Kansl. ingl diar. 3: 9.6.1574, 4:9.6.1575 ja 5:26.6.1584; RR 1.7.1583; VA 6657:73v.
- 12 Tilikirjan mukaan 28 veronahkaa. VA 6205:30–30v.
- 13 HFH IV, 217–218, 229, 247.
- 14 HFH IV, 247–248.
- 15 HFH IV, 254–255, 260, 275.
- 16 VA 6504:48v.–50; *Soininen* 1954, 199.
- 17 *Salonen* 1915, 16–17.
- 18 *Salonen* 1915, 7–9.
- 19 *Salonen* 1915, 14.
- 20 *Salonen* 1915, 18–19.
- 21 HFH X, 126.
- 22 HFH X, 7–8.
- 23 *Valtionarkiston yleistuettelo* I, 63–64.
- 24 VA 6500:31; 6513:65–65v.; 6531:54–55v.; 6629:4v.; 6656:8v.; 6711:6; 6726:11.
- 25 VA 6342:19v.; 6642:9v.: 6656:3; 6658:3; 6663:4; 6668:4; 6681:16–16v.; 6684:6; 6689:4.
- 26 RR 23.5.1571, 20.1.1576, 5.3. ja 7.3.1577, 10.3. ja 2.5.1579; VA 6477:32–33; 6486:56; 6497:3–4, 61v.–62; 6503:24; 6513:63v.–65v.; 6538:70; *BFH* V, 168–169.
- 27 VA 6531:54–55v.
- 28 VA 6671:8–8v.; 6681:16–16v.; 6716:468; 6718:1–2.
- 29 VA 6764:19v.; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 86.
- 30 VA 6691:22; 6697:2v.; 6701:8; 6709:6v.; 6725:36, 41v.; 6757:4v.; *SUFH* IV, 85.
- 31 VA 6593:29; 6772:34.

VOUDIT JA VOUTIKUNNAN HALLINTO

- 1 HFH IV, 99–109.
- 2 HFH X, 127.
- 3 HFH IX, 168.
- 4 HFH IV, 98, 113–114, 201, 205, 251–254, 259.

- 5 VA 6294:70; 6559:27v.; 6611:24v.; RA. Klagemålsregister 1, 175–177; Klagemålsregister 2, 147–151; HFH X, 126–128; J. A. *Almquist* 1917–23 IV, 192.
- 6 J. A. *Almquist* 1917–23 IV, 88, 114; *Kiuasmaa* 1962, 517. Edellinen rinnastaa Henrik Tuomaanpojan aiheettomasti Eerik XIV:n lautakunnassa tuomittuun HT:aan, jälkimmäinen jättää huomiotta tämän voutiuaran.
- 7 J. A. *Almquist* 1917–23 II, 513–514, 516–517.
- 8 RA. Kansl. ing. diar. 5:13.6.1584; HFH VI, 348, 380–381.
- 9 Henkilötiedot: J. A. *Almquist* 1917–23 IV, voutihakemisto. Sukunimiä: VA 6694:134a, 6763:22v. Henkilötietoja myös luvussa V ja sen erikseen julkaistavassa taustatutkimuksessa. Pien-Savon vouti Henrik Laurinpoika (1574–1580) ei ole Creutzhammar-suvun kantaisä. *Kur-tén* 1980, 112–115. Tekstissä hänellä paikoin esiintyy tämä nimi vanhemman tutkimuksen mukaisesti.
- 10 *Kiuasmaa* 1962, 495, 509–510, 521, 547, 567, 573; *Pohjolan-Pirbonen*. 1973, 291.
- 11 *Tawaststjerna* 1905, 129, 171.
- 12 VA 6588:20v.; 6589:27; RA. Kansl. ing. diar. 7 b: kesäk. 1589.
- 13 VA 6639:46v., 121v.; 6658:12v.
- 14 VA 6640:21v.; 6654:13; 6699:23; 6722:27v.
- 15 HFH VI, 347–348.
- 16 RA. Kansl. ing. diar. 3:9.6.1574 ja 5:9.6.1575; VA 6501:93–94.
- 17 RA. Kansl. ing. diar. 3:9.6.1574. VA. Rahvaan valitusten valokuvasuurennot 7:3493–94; RR 29.8.1580. Vrt. *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 337.
- 18 VA 215 1:139–141.
- 19 RR 24.1.1583; RA. Kansl. ingl. diar. 5:26.4., 26.6. ja 4.7.1584.
- 20 RA. Kansl. ing. diar. 7 a: 257–257v., 267–267v.; J. A. *Almquist* 1917–23 IV, 76, 83, 147.
- 21 RA. Kansl. ing. diar. 9:87v.
- 22 VA. Rahvaan valitusten valokuvasuurennot 7:3496–3497; RA. Kansl. ind. diar. 11 ja 12:1596; RA. GF: Gödik Fincke Matti Laurinpojalle 2.8.1597; Fincke Arvid Stålarville 13.9.1598 ja Arvid Tavastille 6.8.1599; HFH VI, 346; UFÖT I: 2, 48.
- 23 RA. Kansl. ing. diar. 11:14, 10.1596; GF: Gödik Fincke Arvid Stålarville 24.7.1597; J. A. *Almquist* 1917–23 II, 516.
- 24 HFH VI, 346–347.
- 25 *SUFH* II, 240; IV 130–131; *STb från år 1592* VI, 230–231; J. A. *Almquist* 1917–23 IV, 96. Vrt. *Kiuasmaa* 1962, 520, 575. Hän samastaa varauksellisesti vouti Pentti Hannunpojan aikaisempaan Ylä-Satakunnan kihlakunnankirjuriin. Hänen mainitsemansa tutkinta v:ita 1600 koski kirjuriin tilejä, ei siis Savoa. Wennon kuulustelun hän ajoittaa väärin.
- 26 RA. *Enskilda ansökningar och suppliker* 1:3.7.1578; RA. Kansl. ind. diar. 6:2.2.1586; VA 6470:85.
- 27 HFH VI, 347.
- 28 Esim. VA 6722:7v., 37v.
- 29 Esim. VA 6678:25 (Pien-Savo 1600); RR 7.3.1577.
- 30 VA 6597:61; 6694:134v.; 6722:32; 6728:33.
- 31 RA. Kansl. ing. diar. 7a:253; VA 6717:147–148.

NIMISMIEHET JA PITÄJÄN HALLINTO

- 1 VA 6133:146–147.
- 2 *SVTK* I, 113–114.
- 3 VA 6370:35; 6371:126.
- 4 HFH X, 200; VA 6556:12v. – 13; 6584:19v.
- 5 VA 6396:104; 6412:70v.; 6424:74; *SVTK* I, 225.
- 6 VA 6541:50 (1582).

Läbdeviitteet

- 7 VA 215 l:139; *HFH* VI, 348–349, 351.
- 8 RA. Kansl. ing. diar. 8:1591; Musc, 543: Gödik Fincke Klaus Flemingille 16.1.1596.
- 9 *HFH* VI, 348.
- 10 RA. Tk: Sääminki 29.7.1606; VA 6733:14.
- 11 VA 6385:8v.; 6467:31v.–32; 6474:10; 6510:105–105v.; 6541:78.
- 12 VA 6581:36v.; 6590:51; 6645:65; 6658:21v.; 6714:127.
- 13 VA 6208:9; 6371:126; 6346:88; 6421:54; 6517:54v.; 108–108v.; 6683:153.
- 14 *HFH* IV, 204; VA 6240:46v.; 6244:49; 6449:10v.; 6522:33; 6530:39v.; 6545:92; 6559:27v.; VA 6607:46.
- 15 VA 6169:7; 6484:37v.; 6522:38; 6545:70; 6599:116v.; 6609:90v.
- 16 VA 6169:7; 6423:11v.; 6452:8; 6590:30; 6609:95v.; 6733:25; 6762:34v.
- 17 VA 6405:8; 6416:7v.; 6639:11; 6730:26.
- 18 VA 6481:35v.; 6501:88v.; 6549:65; 6571:65; 6571:36v.; 6618:62; 6645:77; 6666:18v.
- 19 VA 6575:37v.–38; 6609:95; 6616:75v.; 6669:92; 6680:82v.–83; 6747:73.
- 20 VA 6411:6; 6463:98v.; 6530:35v.; 6567:63; 6585:73; 6616:76v.; 6649:74; 6655:83; 6662:104; 6669:92; 6680:107; 6686:87; 6696:116.
- 21 VA 6411:6; 6545:85; 6585:73; 6686:87.
- 22 VA 6728:6v., 13v.–14.

NELJÄNNESKUNNAT JA KYMMENEKSET

- 1 *HFH* III, 246–248.
- 2 *HFH* III, 278–315.
- 3 VA. Rahvaan valitusten suurennokset 7:3494: hwar tijonde bonde som kallas på vårt måll kymmenes mies.
- 4 *SVTK* I, 17–18, 112, 146; VA 6399:173; 6645:79.
- 5 *HFH* III, 240–244.

TYÖPALVELU KRUUNUN HYVÄKSI

- 1 VA 6152:21v.; 6161:20.
- 2 *SVTK* I, 132–133.
- 3 VA 6172:4v., 7v., 9; 6279:3v.; 6329:25.
- 4 VA 6172:7v., 11v.
- 5 VA 6341:118; 6722:46; *SVTK* I, 112.
- 6 VA 6172:116v.
- 7 VA 6172:4v.; 6184:8v., 16v.; 6191^a:9; 6276:45–45v.; 6292:70v.; 6619:53, 55v.; *SVTK* I, 117.
- 8 *SVTK* I, 73.
- 9 VA 6172:17v.; 6276:45–45v.
- 10 VA 6182:19v.; 6341:133v.
- 11 VA 6538:70v.
- 12 VA 6317:58v.
- 13 *HFH* X, 6–7, 91, 103–104, 117, 135; RR 6.5.1565 ja 8.8.1567.
- 14 VA 6501:94v.
- 15 VA 6381:54v.; 6387:70v.–71v.; 6389:35v.–36; 6396:98–101, 107–111; VA 6459:44v.–45, 46, 52, 54.
- 16 VA 6474:29; 6478:38; 6501:93–94v.; RR 10.3.1574; RA Kansl. ing. diar. 5: maalisk. 1574 ja 14.9.1575.
- 17 RR 3.3., 13.4. ja 15.5.1576, 5.3. ja 7.3.1577; *Pobjolan-Pirbonen* 1973, 324.
- 18 *Pobjolan-Pirbonen* 1973, 332.

- 19 VA 6533:21v.; 6536:19v.; RA. Kansl. ing. diar. 5: 17.6.1584.
 20 RA. Kansl. ing. diar. 8:32–33v.; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 372–374.
 21 *SUFH* III, 59, IV, 85; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 512–513, 518.

MAA- JA VESITIET

- 1 *Viertola* 1974, 49.
 2 *Teitti*, 87–88; *Wallin* 1893, 67–68.
 3 VA 6560:9v.; 6609:77v.–78, 92–92v.; 6662:9–12; 6669:12; 6695:27v.; 6716:239, 333, 339; 6747:1–6v.
 4 VA 6504:44; 6628:185–186; 6660:84; 6662:102.
 5 RA. Tk: Rantasalmi 24.7.1606; *SVTK* I, 18, 29, 55, 101; *Wallin* 1893, 61–62. *Viertola* 1974, 50 yhdistää tuomiokirjatiedon ilmeisesti erheellisesti Viipurin–Savonlinnan tienhen
 6 VA 6446:63; 6461:62–69; 6501:80; 6560:7, 12; 6676:17; 6706:7.
 7 *HFH* IV, 311; *Wallin* 1893, 68–70; *Soininen* 1961, 334.
 8 VA 6560:2v., 4, 7, 16v.; 6662:1v.–13; 6680:85; 6716:52; 6747:19–21.
 9 VA 6663:40v.; *Wallin* 1893, 94–95; *Viertola* 1974, 69.
 10 *SVTK* I, 176; *Soininen* 1961, 44.
 11 *SVTK* I, 111; VA 6677:160; 6694:6, 140; *Viertola* 1974, 69, 80.
 12 VA 6560:13v.; 6716:426; 6763:80.
 13 VA 6626:15v.; 6338:2v.; *SVTK* I, 206.
 14 VA 6571:1–27v.; 6663:22–25v.; 6682:33; 6693:137; 6706:7; 6712:6v.; *Wallin* 1893, 69.
 15 *Viertola* 1974, 65 ilmoittaa, että tie oli 1500-luvulla talvikäytössä ja lienee raivattu kesätieksi viimeistään 1600-luvulla.
 16 VA 6461:69; 6588:37v.
 17 VA 6491:54v.; 6534:92–92v.; 6614:52; 6749:162–163.
 18 *Wallin* 1893, 62–63.
 19 VA 6545:87v.; 6609:77v.–78; 6621:75; *Wallin* 1893, 90. Vrt. *Lappalainen* 1970–71 I:1, 171–172, johon painetusta kartan osasta ei näy, että tien ilmoitetaan länteen päin johtavan Sorvaslahteen.
 20 VA 6522:36v.–37; 6621:71v.
 21 RA. Tk: Juva 1.10.1602; *SVTK* I, 28–29, 101.
 22 RA. Tk: Juva 15.10.1606.
 23 *SVTK* I, 198–199.
 24 *SVTK* I, 63.
 25 VA. Grönbladin kok. 14, 247.
 26 *SVTK* I, 190.
 27 Ak 446; *Lappalainen* 1961 I, 143.
 28 VA 6770:114; 6772:33–34v.; RA. Tk: Rantasalmi 30.9.1603 ja Vesulahti 25.2.1606; *Teitti*, 19.
 29 *HFH* III, 328.
 30 *SUFH* II, 301–302, 321–322, 369, 381; III, 138.

KYYTILAITOS JA MAJATALOT

- 1 VA 215 I:139; 6572:42–43; RA. GF: Gödik Fincke Kustaa Olavinpojalle 15.9.1597.
 2 *SVTK* I, 3; VA 6255:33v.; 6482:90–91.
 3 VA 6161:3, 4v.–5, 7, 9, 17–20, 32v., 48, 49.
 4 VA 6168:4v., 7v.–8, 11v.
 5 VA 6309:41–41v.

Lähdeviitteet

- 6 VA 6320:3v.-4; 6329:26; 6394:229; 6459:44v.-45; 6501:59v.; 6509:52v.-55; SVTK I, 218.
- 7 SVTK I, 5, 17, 45, 84, 88-89, 113-114, 117, 127 ja 133; VA 6211:91-91v.; 6476:63v.
- 8 HFH IV, 195-197; *Paasikivi* 1901, 8-13.
- 9 VA 6141; VA. Klagemålsregister 1, 136v.; HFH IV, 107, 248, VIII, 34; *Paasikivi* 1901, 6-7, 17-19.
- 10 VA 215 I:159; 6211:88v., 91-91v.; 6302:51-51v.; 6509:58; SVTK I, 226.
- 11 VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurennokset 7:3493-3494; *Paasikivi* 1901, 9-12, 19.
- 12 VA 6571:39; BFH V, 297-298, 303-304; *Paasikivi* 1901, 12, 19-20.
- 13 VA 6557:57-61; HFH X, 200.
- 14 VA 6556:14; 19; 6572:42; 6631:20; 6680:9, 96-96v.
- 15 VA 6572:42-43; RA. Kansl. ing. diar. 5:13.6.1584; 7a:257-258; 7b:kesäk. 1589; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurennokset 7:3490.
- 16 VA 6572:42-43.
- 17 VA 6641:79.
- 18 Kansl. ing. diar. 10:syysk. 1595; RR (Kaarlen) 15.9.1595.
- 19 VA 6683:95.
- 20 VA 6746:132.
- 21 VA SUFH II, 129, 245; VA 6726:37; *Paasikivi* 1901, 12-13.

POLIITTISET EDUSTUSTEHTÄVÄT

- 1 HFH III, 243, 277.
- 2 SRA I:2, 736.
- 3 SRA II, 1, 35, 225.
- 4 SRA II, 65, 429, 432.
- 5 *Teitti*, 19.
- 6 RA. Kansl. ing. diar. 3:1574; 4:9.6.1575; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurennokset 7:3485-3490.
- 7 RA. Kansl. ing. diar. 5: kesäk. 1580; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurennokset 7:3491-3494.
- 8 RA. Skrivelser till konungen: 14.11.1581; VA 6529:45-45v.
- 9 VA. Acta historica 6.6.1589; RA. Kansl. ing. diar. 7 b: kesäk. 1589; BFH V, 406; HFH VI, 344-352.
- 10 VA 215 I:213v.; 6641:130; 6655:102v.-103; 6658:50-50v.; VA. Acta historica 13.10.1596.
- 11 VA 6677:7v., 151; *Mårtensson* 1950, 14.
- 12 VA 6714:31v.; SUFH II, 245-246.
- 13 VA 6730:90; 6746:47; *Stiernman* 1728, 633; *Renvall* 1962, 148.
- 14 SUFH III, 128.
- 15 *Mårtensson* 1950, 25; VA 6733:13v.; 6743:55v. Nimi *Malwiten* tulkittu Meteliseksi vertailujen avulla.
- 16 VA 6717:71.
- 17 VA 6756:98; 6770:78-79; 6772:104-105; SRA Avd. 2 I, 160, 165, 486, 541.
- 18 VA 6738:82; SRA avd. 2 I, 316-318.

XIII OIKEUSLAITOS

(s. 481–534)

TUOMIOISTUIMET JA TUOMARIT

- 1 *Pirinen*, SVTK I, s. VII–VIII ja rekisteri, 251; *Blomstedt* 1958, 70–71, 393.
- 2 VA 215 1:12–13, 15; *Blomstedt* 1958, 70–71, 101–102.
- 3 VA 6191a:3v.; *Pirinen*, SVTK I, s. VIII–XI.
- 4 VA 6394:229; 6399:172v. Vuosiluku 1567 tarkoittaa sakkoluettelossa tilivuotta; kalenterivuosi oli 1566.
- 5 VA 6412:70; 6424:74, 75v.; 6427:40, 43, 44.
- 6 VA 6412:69; 6424:74, 75; vrt. *Blomstedt* 1958, 71, 130.
- 7 VA 6540:82; 6685:40–43v.; *Blomstedt* 1958, 71, 130.
- 8 VA 6677:150–150v.; 6751:29v.; SAYL Juva 1600–1619; RA. Tk; *Blomstedt* 1958, 183–184.
- 9 RA. Kansl. ing. diar. 6:4, 13 (2.2.1586); SVTK I, 67.
- 10 VA 6653:46; 6659:68v.; RA. GF: Gödik Fincke Kustaa Olavinpojalle 20.10.1597; RA. GF: Gödik Fincke Arvid Eerikinpoika Stålärmille 21.7.1599, vastaus 30.7.1599.
- 11 *Blomstedt* 1958, 97–100, 153, 205.
- 12 RA. Enskildes suppliker 19:odat.; Kansl. ing. diar. 9:4.8.1594; *Schmedeman* 1706, 113.
- 13 VA 6394:228; 6398:67v.; 6517:46; SVTK I, 41–43, 95–96, 221; *Blomstedt* 1958, 50–51.
- 14 VA 6517:45; 6540:40; 6563:34v.–36; 6565:66; 6607:1; HFKP I, 237–238.
- 15 VA 6629:50–51v.; 6633:70–72; *Blomstedt* 1958, 111–112.
- 16 RA. Tk: 26.1. ja 3.2.1603; *Blomstedt* 1958, 166.
- 17 RA. Tk: Tavinsalmi 17.2.1607 ja Sääminki 27.1.1608; *Blomstedt* 1958, 166.
- 18 VA 215 1:12–12v.; HFH I, 315.
- 19 VA 6161:20v.; 6168:1–1v.
- 20 VA 215 1:51–52; 6355:41–42v.; SVTK I, 93–97.
- 21 RA. Tk: Pellosniemi 22.9.1602.
- 22 HH XIII:1, 197–198, 227–228.
- 23 VA 215 1:138–141; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7:3488.
- 24 VA 6557:37v., 54, 62; 6560:66v.; 6564:34v.–36v.; 6565:66–66v.; 6566:24v.; 6567:28–28v., 62–63v.; 6590:51.
- 25 VA 6686:86; RA. Tk: Pellosniemi 20.10.1606 ja Tavinsalmi 17.2.1607.
- 26 VA 215 1:173, 213v.; RA. Kansl. ing. diar. 5:17.6.1584, sekä 8:129.
- 27 VA 6463:94v.; 6597:64v.
- 28 *Roos* 1936, s. XII–XIV.
- 29 VA 6677:93v.; 6708:46v.; 6714:50v.; 6717:32; 6772:35; SUFH I, 259; *Blomstedt* 1958, 213 n. 3.
- 30 VA 6161:9.
- 31 HFH III, 245–246, 248.
- 32 VA 215 c:99; *Blomstedt* 1958, 86, 140.
- 33 VA 6595:11; 6598:9.
- 34 SUFH I, 259; VA 6703:105v.

KÄRÄJÄT JA NIIDEN TOIMIHENKILÖT

- 1 VA 6145, 6152.
- 2 VA 6145:14; 6152:4, 27, 41, 50v.; 6161:4v.–5, 10, 12v., 14, 27v., 35, 42v.; 6172:1, 8; 6202:1v., 11v., 31; *Pirinen* 1939, 40, 49.
- 3 VA 6202.

Lähdeviitteet

- 4 VA 6242:19–19v.; 6270:4; 6288:33–33v.; 6302:51–51v.; 6310:28, 40v.; 6320:3v.; SVTK I, 51, 133.
- 5 VA 6491:52v.–54; 6572:44–45; SVTK I, 30, 109, 180.
- 6 VA 6394:229; 6396:95; 6398:67v., 74v.; 6399:172; 6407:42v., 48v.; 6412:69.
- 7 VA 6444:31; 6450:91; 6453:64.
- 8 VA 6468:66, 69 ja seuraavien vuosien sakkoluettelot.
- 9 VA 6653:42–46; 6655:109; 6659:66–68v.; 6662:124–125v.; 6666:69–70v.; 6669:97–99.
- 10 VA 6659:66–68v.; 6662:124–125v. ja seuraavien vuosien sakkoluettelot; RA. Tk; *Schmedeman* 1706, 113.
- 11 VA 6742:16; 6755:71–71v.; 6760:124; 6763:22–24.
- 12 VA 6152; 6631:50v.; 6389:39–41; 6410:12; 6430:82, 83v.; 6463:94, 95; SVTK I, 29–30, 37, 41, 109, 180.
- 13 VA 6242:17, 20; 6424:6v.; 6463:99v.; 6470:84; 6592:68; 6674:15.
- 14 RA. GF: Arvid Eerikinpoika Stålarin Finckelle 11.2.1599; VA 6669:97.
- 15 VA 6517:45–46v.; 6522:47v.; 6540:40, 51 v.
- 16 RA. E 5707. Klaus Åkenpoika Tott Arvid Henrikinpoika Tavastille 1578; *Schmedeman* 1706, 135.
- 17 VA 6152:2, 12; 6168:11v.
- 18 VA 6302:54–55; 6436:5v.; 6468:69–69v.; 6476:62–62v.; 6485:185; SVTK I, 211, 226, 230.
- 19 RA. GF: Pietari Paavalinp. Juusten Finckelle 3.10.1597, Fincke Arvid Eerikinp. Stålarinille 8.10.1597.
- 20 RA. Tk: Vesulahti 27.9.1602.
- 21 VA 6172:1.
- 22 VA 6202:30; RA. Tk: Tavinsalmi 17.12.1606; SVTK I, 132 ja rekisteri, 265, hakusana Tingso-ljud.
- 23 VA 6152:21; 6294:70; 6338:11v.–14; 6345:32v.; SVTK I, 127 (rekisterissä s. 264 erheellisesti kunniarikosten joukossa).
- 24 VA 6211:90v.; 6262:1v.
- 25 VA 6398:74v.; SVTK I, 44, 126, 134, 137; *Ylikangas* 1976, 102–109, 111.
- 26 VA 6572:47; 6686:87.
- 27 VA 6653:46; 6659:68v.; 6666:70v.
- 28 *Lappalainen* 1970–71 I: 2, 23.
- 29 VA 6478:41, 42.
- 30 SVTK I, 15, 54, 61, 85, 189, 198 ja rekisteri, 266, hakusana Vad.
- 31 VA 6590:70; RA. Tk: Sääminki 29.7.1606.

KÄRÄJÄT OIKEUDENHOIDON JA HALLINNON VÄLINEINÄ

- 1 SVTK I, 42–43 sekä hakemiston hakusanat *Brev* ja *Dom*; RA. Tk: Tavinsalmi 17.2.1606.
- 2 SVTK I, 270, hakusana Kungörelse om prestationer till kronan eller kyrkan.
- 3 VA 215 I:155v.–156v.; 6615:64–64v.; 6680:106v.–111.
- 4 RA. Tk: Pellosniemi 9.3.1602, 15.9.1603 ja 5.10.1608, Juva 1.10.1602, Tavinsalmi 18.10.1602, Sääminki, Rantasalmi ja Tavinsalmi 26.1.1603, Sääminki 5.10.1603 ja 4.11.1607, Pellosniemi ja Vesulahti 18.3.1607 ja 8.2.1608.
- 5 VA 6326:53; 6509:57, 62; 6592:69v.; *Schmedeman* 1705, 113.

RIKOLLISUUS JA SEN TORJUNTA

- 1 *Blomstedt* 1960, 194–198. *Ylikangas* 1971, 96–100, 108 on muodostanut *Blomstedtin* niskurointirikkomuksista ryhmät 4 ja 5.

- 2 *Ylikangas* 1971, 96–100, 108. Ylikankaan oppilaallaan Savon tuomiokirjoista teettämä tilasto ei täysin johdonmukaisesti noudata ilmoitettuja ryhmittelyperiaatteita (ryhmä 7 puuttuu) eikä selvitä, miten kollektiivisiin tuomioihin on suhtauduttu.
- 3 VA 6560:19; *SVTK* I, 113–114, jossa yhteisvastuullisesti tuomitut on yhdistetty kaarella.
- 4 VA 6145:13; 6161:49v.; 6345:33v.; 6512:63; 6549:66v.; 6577:93v.; *SVTK* I, 167.
- 5 *Renvall* 1949 c, 224–225; *Blomstedt* 1960, 193–194; *Ylikangas* 1971, 118–131, 189–197.
- 6 VA 6777:85.
- 7 *SVTK* I, 35–37, 112–114.
- 8 VA 6216:7v.; *SVTK* I, 126, 186.
- 9 *SVTK* I, 14, 83; *Ylikangas* 1971, 180–188.
- 10 Esim. VA 6387:70–72; *SVTK* I, 103, 132, 174, 185, 217.
- 11 RA. Tk: Tavinsalmi 21.7.1606.
- 12 VA 6145:8; 6310:4v.; 6495:50v.; *SVTK* I, 234.
- 13 VA 6575:31v., 33; 6592:68v.; 6639:115–115v.; 6703:101; 6753: 207v., 209v.; RA. Tk: Rantasalmi 13.2.1606 ja 23.10.1608.
- 14 VA 6770:113.
- 15 VA 6708:45.
- 16 *Ylikangas* 1976, 127–128. Taloluvut *ASKO* IV, 138, 151, 166, 168.
- 17 VA 6286:47; 6427:41; *SVTK* I, 30–31, 69–70. Vrt. *Renvall* 1949b, 126.
- 18 *SVTK* I, 130, 172–173; *Kiuasmaa* 1962, 569; *Renvall* 1949b, 127; *Ylikangas* 1976, 104, 118–119. Syytetyn säätyasema on ollut tapauksen aikaisemmille tulkitsijoille tuntematon.
- 19 RA. Tk: Sääminki 29.7.1606.
- 20 VA 6751:28; 6760:113–114v.; RA. Tk: Sääminki 29.7.1606; *HFH* IV, 349–350.
- 21 VA 6412:70v.
- 22 VA 6145:18; 6162:32; 6450:92v.; 6708:45; *SVTK* I, 54, 167.
- 23 VA 6161:50; 6708:45v.
- 24 VA 6450:92v.; vrt. *Renvall* 1949b, 77–78.
- 25 *SVTK* I, 30. *Ylikangas* 1976 ei ole ottanut huomioon tätä tapausta.
- 26 VA 6463:93.
- 27 VA 6226:12–12v.; 6338:10v.; 6412:70v.; *SVTK* I, 126, 141–142, 167; vrt. *Ylikangas* 1976, 105–106.
- 28 *SVTK* I, 54, 162; *Renvall* 1949b, 123; *Ylikangas* 1976, 104–105.
- 29 RA. Tk: Tavinsalmi 1.3.1602, Rantasalmi 12.10.1602.
- 30 VA 6161:50; 6572:44v.
- 31 VA 6677:96. Tarkoitettu lainpaikka Tahtotapon kaari 38.
- 32 VA 6320:3; 6590:69v.; 6753:208; *SVTK* I, 33.
- 33 VA 6491:55; 6501:56.
- 34 RA. GF: 29.4.1599; Tk: Juva 20.9.1603 ja 5.2.1608.
- 35 VA 6427:42v.; 6677:96; *HFH* IV, 213–214. Vrt. *Ylikangas* 1976, 106.
- 36 *SVTK* I, 99, 112; *Ylikangas* 1976, 118. Toisessa myös Ylikankaan käsittelemässä tapauksessa tuomio annettiin kolme vuotta aikaisemmin eikä sakkoluettelo lainkaan mainitse sovittaisiksi annettua lehmää, josta myöhemmin syntyi riitaa. VA 6326:53.
- 37 RA. Tk: Vesulahti 25.2.1606, Sääminki 29.7.1606, Rantasalmi 27.10.1607.
- 38 VA 6662:124.
- 39 *Ylikangas* 1976, 105–106.
- 40 RA. Tk: Sääminki 29.7.1606; *Schmedeman* 1706, 180.
- 41 *Kr.LL* Add. H 2; *Schmedeman* 1706, 8.
- 42 VA 6238:4v.; 6294:70; 6407:41v.; 6418:47; *SVTK* I, 147.
- 43 VA 6470:87.
- 44 VA 6145:14; 6168:7v., 18v.; 6172:1v., 5v.; 6184:40.
- 45 VA 6191 a:6v., 12–12v.; 6202:8; 6294:66; 6590:71; *SVTK* I, 28, 176, 202 ja rekisteri 265, hakusanat *Läpeggäld*, *Okvädinsord*, *Orätt käromäl*, *Tilltal*. Vrt. *Renvall* 1949b, 157.

Lähdeviitteet

- 46 VA 6341:134; *Renvall* 1949b, 139.
47 RA. Tk: Rantasalmi 30.9.1603; VA 6742:31v.; 6751:32; 6778:33.
48 Vrt. *Renvall* 1949b, 50–51, 156. *Ylikangas* 1971 ei ilmoita, mihin ryhmään prosessirikokset on sijoitettu.
49 SVTK I, 146; *Renvall* 1949b, 69.
50 VA 6152:4v.; 6292:4v.; 6677:95v.
51 VA 6338:7v., 11v.; 6345:38; 6407:52v.; 6412:71; 6470:88; 6476:65; 6495:53; 6501:37; 6763:22v.; RA. Tk: Pellosniemi 22.9.1602 ja Rantasalmi 13.2.1606; SVTK I, 141, 165; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 491.
52 VA 6161:3v.
53 VA 6345:34v., 37; 6410:4v.; SVTK I, 50–51v.; *Kr.LL* Add. F; *Renvall* 1949b, 65.
54 VA 6653:44; *Schmedeman* 1706, 5, 8–9, 27–28.
55 Vrt. *Renvall* 1949b, 143. Ilmoitetussa lähdepaikassa ei ole tietoa, että olisi tuomittu pelkästään huhun perusteella.
56 VA 6184:10v., 16; 6677:96; SVTK I, 99; *Renvall* 1949b, 94.
57 VA 6242:19v.; 6270:2; 6279:5v.; 6310:43; 6463:92–92v.; 6485:100v.; 6703:104v.
58 RA. Tk: Pellosniemi 11.8.1606.
59 VA 6161:7, 13v., 19v., 21, 35, 36v., 38–38v., 49–49v., 57v., 58–59.
60 VA 6152:49; 6161:38; SVTK I, 67, 100–101.
61 VA 6242:17v., 19v.; 6276:42; 6329:25v.; 6341:135; *Renvall* 1949, 26.
62 VA 6152:48:6338:7v.
63 VA 6161:13v., 19v., 49, 58v.; 6478:41v.
64 VA 6161:35; 6172:9v.
65 RA. Tk: Vesulahti 27.9.1602, Sääminki 13.10.1606.
66 VA 6161:38v.; 6495:54v.; 6722:42v.
67 RA. Tk: Juva 1.10.1602.
68 VA 6161:52; 6639:114; 6690:103v.
69 VA 6211:91v.–92; 6302:50v.; 6338:12; 6491:50v.; 6753:212; 6760:122; SVTK I, 73.
70 VA 6625:176v.
71 Vrt. *Renvall* 1949b, 136.
72 VA 6172:14; SVTK I, 266, hakusanat *Väldsverkan* ja *Åverkan på fast egendom*.
73 VA 6424:6v.
74 SVTK I, 266, hakusana *Äteböter*. *Renvall* 1949b, 117–118 on ymmärtänyt eräät vahingonkorvaukset sakoiksi.
75 VA 6495:51.
76 VA 6680:113v.–114.
77 VA 6145:31v.
78 Erään juvalaisen sotamiehen hirttämisestä on tieto vuodelta 1609, mutta se perustunee sotilas-tuomioistuimen päätökseen. VA 6729:283v.
79 VA 6424:72; 6485:177; 6641:79v.; 6677:96.
80 VA 6172:17v.
81 Vrt. *Renvall* 1949b, 54–96.

TODISTUSKEINOT JA OIKEUSKÄSITYS

- 1 *Renvall* 1949b, 180–199.
2 VA 6145:14; 6161:3v.; 10v., 21, 34v., 38v., 6168:7v.; 6172:1v., 5 v.; 6191 a:12v.; 6202:8; 6242:17v.; 6613: 57; SVTK I, 28, 66, 97, 227.
3 VA 6345:33; 6478:41v.; SVTK I, 49, 133, 135, 163, 186, 191, 205, 219; *Renvall* 1949b, 147.
4 VA 6161:43; 6211:93; 6286:44; 6326:54v.; 6345:33v.; SVTK I, 188–189, 212.
5 SVTK I, 58v.–59; *Renvall* 1949b, 143, 162–163.

- 6 VA 6560:18; 6639:115–116v.; SVTK I, 11.
 7 VA 6141:138; 6590:71; SVTK I, 30–31.
 8 RA. Tk: Juva 1.10.1602, Pellosniemi 15.9.1603, Vesulahti 17.9.1603, Sääminki 5.10.1603 ja Rantasalmi 27.10.1607 ja 30.1.1608.
 9 RA. Tk: Tavinsalmi 1.3.1602, Juva 1.10.1602 ja 20.9.1603, Rantasalmi 30.9.1603 ja Sääminki 29.7.1606.
 10 SVTK I, 124, 149, 172, 219, 221–222 ja hakemisto 266, hakusana *Vittne*.
 11 VA 6145:12, 13v.; 6152:3, 19; 6161:2v.; 6168:3v.; 6172:10v.; 6191 a:2, 4v., 12v., 20; 6202:20; 6470:85v.; SVTK I, 265, hakusana *Synfall*; *Renvall* 1949, 175–178.
 12 SVTK I, 264–265, hakusanat *Godemän, Mätismän, Skiftesmän*.
 13 SVTK I, 206.
 14 RA. Tk: Sääminki 13.10.1606 ja 4.11.1607.
 15 Esim. RA. Tk: Pellosniemi 23.9.1602 ja Juva 15.10.1606.
 16 VA 6760:123v.; RA. Tk: Juva 5.3.1602.
 17 VA 6152:49; 6242:19v.; 6376:42; 6279:5v.; 6315:47; 6341:128; 6345:34v.; SVTK I, 42, 52, 142.
 18 VA 6161:3v.
 19 VA 6341:134; 6427:41.
 20 SVTK I, 11, 54, 62, 67, 127.
 21 SVTK I, 28, 29, 33, 69–70, 97, 176.
 22 VA 6161:50.
 23 VA 6662:124; 6677:93v.
 24 SVTK I, 94, 192.
 25 SVTK I, 7, 140
 26 SVTK I, 5, 86, 96, 116, 120, 136, 156, 166, 195, 204.
 27 SVTK I, 55, 103, 105, 196.
 28 SVTK I, 8, 122, 168.
 29 VA 6763:23; RA. Tk: Rantasalmi 30.9.1603 ja Tavinsalmi 17.2.1606.
 30 RA. Tk: Pellosniemi 23.9.1602 ja 20.10.1606, Vesulahti 27.9.1602, Juva 1.10.1602 ja 5.2.1608, Sääminki 5.10.1602, Rantasalmi 12.10.1602, Tavinsalmi 18.10.1602.
 31 RA. Tk: Tavinsalmi 23.10.1607 ja 18.10.1608.

XIV KIRKOLLINEN ELÄMÄ

(s. 535–608)

KESKIAJAN PERINTÖ JA USKONPUHDISTUKSEN KANSANKASVATUSOHJELMA

- 1 *Pelkonen* 1902, 268–269.
 2 *HFH* VIII, 58–60.

NELJÄNNEN KIRKKOPITÄJÄN PERUSTAMINEN

- 1 VA 6:232v.–235. Säämingin jousiluku laskettu veron tuoton perusteella. Asiakirja on pahoin repeytynyt.
 2 VA 6156.

Lähdeviitteet

- 3 VA 6172:9, 19v.
- 4 *HFH* III, 164–167.
- 5 *Akiander* 1868–1869 I, 427.
- 6 VA 6211, 6217a.
- 7 VA 6211:5–6v.
- 8 Alueellinen selvitys vuoden 1562 tilien mukaan, VA 6337:50–53 vertaamalla maakirjaan ja verollepanomaakirjaan.
- 9 VA 6211:62.
- 10 VA 6211:46v.–48.; 6350:1v–2.
- 11 *Pelkonen* 1902, 268–269.
- 12 VA 6233:11–11v.
- 13 VA 6369, 6371 ja 6375.

KIRKKOPITÄJIEN MÄÄRÄ KAKSINKERTAISTUU

- 1 *Lappalainen* 1961 I, 442–443.
- 2 *Ylönen* 1951, 35–37.

Pieksämäki

- 1 *Poppius* 1957, 138–139; *Lappalainen* 1961 I, 100–123. Näissä käytettyjen lähteiden lisäksi RA. Kansl. ing. diar. 3:18.7.1574; VA 6474:39v.; 6481:11v.; 6482:27.
- 2 VA 6483:37.
- 3 Siirrot merkitty vuoden 1575 maakirjaan VA 6482; *Lappalainen* 1961 I, 106–110.
- 4 *N. K. Grotenfelt* 1931, 10.
- 5 VA 6483:6, 9v.–10, 12, 67v.

Rantasalmi

- 1 VA 215 I:90–91.
- 2 RR 5.3.1577 Arvid Hentikinpoika Tavastille ym.; *HFKP* I 154–155. *Lappalainen* 1961 I, 122–123 panee esityksen Gödik Fincken tiliin.
- 3 RR 14.12.1577 Savonlinnan päälliköille; VA 6530:17v.; RA Kansl. ing. diar. 5: kesäk. 1580; *HUFK* I, 52; *HFKP* I, 171–172, 237–238.
- 4 VA 6408:30; 6420:32v.; 6429:34; *SVTK* I, 7; *Poppius* 1957, 132, 138. Vrt. *Soininen* 1954, 51–61.
- 5 VA. Laguksen kok. knk. kirjeitä 3:193–193v.; VA 6538:49v.–50.
- 6 VA 6527:28–29v.
- 7 VA 6676:20; 6678:16v.–17.

Mäntyharju

- 1 VA. Laguksen kok. knk. kirjeitä 10:7.3.1598 Arvid Eerikinpoika Stålarville; *HFKP* I, 292–295, III, 137–138; *Favorin* [1975], 91–94.
- 2 VA 6660:66; 6667:41v.; 6720:15.
- 3 Vrt. *Favorin* [1975], 75, 95.

Puumala

- 1 VA 6609:121v.; 6680:119; 6733:3; ak 1294.
- 2 VA 6772:23–23v.; *Lappalainen* 1967, 229–235.
- 3 VA 6802 b:32–41. Puumalan suursavolaiset kylät ovat vanhoissa kantapitäjissään, VA 6802 a.
- 4 *Pajula* 1891, 149; *Lempiäinen* 1967, 50.
- 5 *Lappalainen* 1967, 591.
- 6 VA 6788a:62–78v.; *Lappalainen* 1967, 241.

- 7 VA 6802b:100–104; *Lappalainen* 1967, 240–244.
 8 Vrt. 6073 a ja b (karja- ja kylvöveroluettelo 1621) ja 6127 (maakirja 1632).
 9 *HFKP I*, 428–429.

KAPPELIKIRKOT

- 1 Ak 160 = jk 60; *Paasonen* 1887, 146–151; *Mönkkönen* 1968, 24–29, 270. *Rinne* 1947c, 92 sijoittaa Kapellahden vastoin asiakirjalähreitä Mikkelin Tuukkalaan.
 2 Ak 99, 100 ja 111.
 3 Ak 69; *Paasonen* 1889, 127.
 4 VA 6590:66 (Yrjänä Boijen kirje 12.1.1588 i Kappale by); 6722:25 (tutkinta 1591: Kappellby). VA 6614:81v.–82 (knk. kirje 16.9.1589; Pappalanmaa). *Rinne* 1947c., 94 ja *Poppius* 1957, 24–25 pitävät Remojärven kappelia alunperin ortodoksisena.
 5 Ak 1509, 1517, 1518, 1537, 1578; *Soininen* 1954, 54.
 6 *HFKP I*, 256; VA 215 I:342 (valitus 24.10.1619).
 7 Vrt. *Paasonen* 1887, 138; *Manninen* 1953, 103–106.
 8 RR 29.8.1580; VA 6471:30, 40; 6497:51, 55; 6554:23v.; 6697:26v.; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 341–342.
 9 VA 6783:65.

KIRKKOJEN RAKENTAMINEN, ULKOASU JA SISUSTUS

- 1 *Pirinen* 1963, 44.
 2 VA 129:32v.; 6636:112–112v. (kirkkoherra Tuomas Juhananpojan kuitti 6.5.1594:efter kyrckien ähr nys tagitt til at upbyggias efter thett ähr aff ryssen upbränt); 6748:12v.; *HFKP I* 352–353. Edellinen kirkon poltto on kirjallisuudessa tuntematon. Vrt. *Akiander* 1868–69 I, 427; *Wegelius* 1878, 116–117.
 3 VA 6636:112–112v.
 4 *Pirinen* 1963, 44.
 5 *Ur Finlands historia* 512–513 (Zachris Gygnæuksen pitäjänkertomus 1780); *Lappalainen* 1970–1971 I:2, 362–365.
 6 VA 215 I:13.
 7 VA 215 I:13; 6368:69; 6380:48v.; 6386:111; *BFH IV*, 268–269; *HFKP I*, 353.
 8 *Neovius* 1893, 39, 116; *Poppius* 1957, 125–126.
 9 *UFÖT II*, 192; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 342.
 10 VA 6768:26.
 11 VA 6233:9v.
 12 VA 215 I:342; 6434:22, 32–33v.; 6579:14v.; 6776:18v.
 13 VA 6573:31v.; 6584:22–22v.; 6598:17v.; 6701:14.
 14 *HFKP I*, 352–353, 429.
 15 VA 6756:57; 6763:47; 6764:31v.; 6774:12; 6776:18v.

PAPPILAT

- 1 GR 26, 308; *SVTK I*, 94; ak 14, 43; jk 78, 80, 106, 202, 312; VA 6510:113v.; 6722:23; 6749:16; 6755:26v.; 6777:28v.
 2 Ak 929 = jk 1112; jk 1054, 1085–1086; VA 6626:53; 6720:60; *Poppius* 1957, 128.
 3 Ak 1127; jk 1394; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 446–447, 452.
 4 *Soininen* 1961, 368.

Lähdeviitteet

- 5 VA. Laguksen kok. knk. kirjeitä 8:40.; vrt. *HFKP* I, 256–257. VA 6541:13; 6631:21v., 22; 6777:28v.; *Lappalainen* 1961 I, 378–380.
- 6 *HFKP* I, 237–238; jk 1225, 1288; VA 6778:20v.; RA. Kansl. ing. diar. kesäk. 1580; *Soininen* 1954, 225–226.
- 7 Jk 1568.
- 8 *HFKP* I, 409–410.
- 9 *Pirinen* 1963, 45.
- 10 VA 6299:20v.; 6341:119; 6345:34v.; 6371:62–62v.; 6399:167; 6424:71; 6495:52v.; *SVTK* I, 131, 221; *Pirinen* 1963, 45; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 449.
- 11 *HFKP* I, 237–238; 353; VA 129:32v.; 6763:10; 6767:15; Klaus *Åkenpoika Tortin* kirjeessä 27.1.1589 ei suoranaisesti ilmoiteta, että Rantasalmen pappila olisi poltettu. Vihollinen ei näytä tulleen niin pitkälle. Vrt. *Soininen* 1954, 226.
- 12 VA 6386:87v.

KIRKOLLINEN VEROTUS

- 1 *HFH* IV, 312; Savon kirkollisista veroista lähemmin *Cederlöf* 1934, 154–161; *Pirinen* 1962, 141–155.
- 2 Jo 1559 Juvalla: VA 6288:42.
- 3 VA 6222:11v.
- 4 VA 6300:1v.; RA. Kansl. ing. diar. 5:26.4.1584.
- 5 Maksuvelvollisuus nimenomaan mainittu Juvalla ja Säämingissä 1559; VA 6288:42; 6300:1v.
- 6 *HFH* III, 329; *Teitti*, 314. Vrt. *Pirinen* 1963, 143. Korjaan aikaisempaa esitystäni sikäli, että verolukuun sitominen näkyy myös ensin mainitussa lähteessä.
- 7 VA 6406:68v.; *Cederlöf* 1934, 159–160.
- 8 VA 6443:14v.
- 9 VA 6288:42–42v.; 5341:79–79v.; 6345:17v.; 6375:1.
- 10 VA 6300:1v.; 6358:24–54; 6371:28.
- 11 VA 6345:1–16.
- 12 VA 6458:8–9v.; 6461:2–60; 6508:7–8; 6563:6–8.
- 13 VA 6462:6v.–8v.; 6585:34–69; 6591:6–7v.; *Cederlöf* 1934, 158; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 462–464.
- 14 RA. Kansl. ing. diar. 5:26.4.1584.
- 15 RA. GF. Fincke *Joen* Laurinpojalle ja Lauri Jönsinpojalle 31.5.1599, näiden vastaus 6.6.1599.
- 16 VA 6463:41v.; 6603:5v.; 6607:9; 6626:53.
- 17 VA 6703:11–21; vrt. *Lappalainen* 1970–71 I:2, 464.
- 18 VA 6371:1; 6406:24; *Cederlöf* 1934, 158.
- 19 RA. Tk. Pellosniemi 15.9.1603.
- 20 VA 6350:1–2; 6367:9; 6380:12v.; 6518:23v.
- 21 VA 6492:20 (1576).
- 22 VA 6145:15v.; 6152:35, 38, 42–44.
- 23 GR 26, 357–360.
- 24 *Poppius* 1957, 131; *Pirinen* 1963, 45.
- 25 *HFH* IX, 380–381.
- 26 *SVTK* I, 6, 15, 54, 153, 163–164, 221, 229; VA 6381:60; 6406:24; 6435:7a.
- 27 VA 6345:31; 6423:73v.
- 28 VA 6483:24; 6492:20; 6517:51v.; 6518:23; 6535:57.
- 29 VA 6662:116v.–117.
- 30 RR 13.4.1576; *Tengström* 1820, 148–152.
- 31 VA, Topographica Kuopion mlk. Todistus 29.1.1603; *SUFH* I, 258–259, 314–316, II 245–246; VA 6694:143–143v.; 6703:115, 116; *Cederlöf* 1934, 243–247.

- 32 VA 6703:1–45v.; 6708:17–43.
 33 VA 6744:75; 6756:57; 6763:47; 6764:29v.; 6776:18; 6782:119v.–120.
 34 VA 6767:14v.; 6774:12.
 35 *Teitti*, 314.
 36 SVTK I, 15; HFKP III, 13–14; RA. Tk: Pellosniemi 22.9.1602, Vesulahti 27.9.1602, Pellosniemi ja Vesulahti 8.2.1608.
 37 SVTK I, 54.
 38 Esim. VA 6364:10; 6370:36; 6372:41.
 39 RA. Tk: 18.3.1607; *Simolin* 1909, 39.
 40 HFKP I, 352, 429; SUFV V, 248; *Tengström* 1820, 155–158.
 41 VA 6553:14; 6562:42v.
 42 VA 6338:7v.; SVTK I, 45; *Poppius* 1957, 132.
 43 VA 6763:24; *Cederlöf* 1934, 203–204.

KÖYHÄINHOITO

- 1 VA 6134:112; 6188:21v.; 6416:16; 6474:22, 36–37.
 2 VA 6370:50; 6570:16v.; 6677:173v.; *Lappalainen* 1971 I:2, 515–516.
 3 VA 6508:11v.; 6559:10v.; 6584:23.
 4 VA 6712:8v.; ASKO III, 100.
 5 VA 6723:1v.; 6728:13; 6749:81.
 6 VA 6752:14v.; 6765:80, 81, 84; 6772:73; *Lappalainen* 1971 I:2, 516.
 7 VA 6778:28 (*Rantasalmi* 1626).
 8 VA 6508:11v. (1578).
 9 VA 6694:117.
 10 VA 215 b: 74v.–75; 6400:35v.; 6523:36v., 48.
 11 VA 215 c: 253; 6208:8; 6213:13; 6458:12v.; 6462:13v.; 6490:22; 6500:100.
 12 RA. Kansl. ing. djär. 6:57v. (1586).
 13 *Paasonen* 1889, 127.
 14 RA. Tk: *Rantasalmi* 30.9.1603.

KOULUNKÄYNTI JA OPILLINEN SIVISTYS

- 1 VA 6271:43v.
 2 Esim. VA 6134:65, 68; 6255:43v.; 6259:32; 6287:35; 6289:26; 6295:32.
 3 Esim. VA 215 d:40; 6687:16; 6691:21; 6718:20v.
 4 UFÖT II, 100, 105.
 5 *Simolin* 1909, 31.
 6 Ak 481; VA 6609:50v.; SVTK I, 159.
 7 *K. Grosenfelt* 1902, 293, 296, 298.

PAPISTO JA PAPISSUVUT

- 1 VA 215 l:13; 6231:13; 6355:29; 6341:134; *Lappalainen* 1971 I:2, 384.
 2 Vrt. *Lappalainen* 1961 I, 102, 385, 391, 415–416. Toisen kirkkoherran naimattomuudelle ei löydy tukea lähteistä.
 3 *Ur Finlands historia*, Publikationer ur de Alopaeiska pappren, 576.
 4 *Lappalainen* 1970–71 I:2, 382–383.

Lähdeviitteet

- 5 *G. Lagus* 1893–95 II, 93, 102–103. Myös Kettusia joista tulee tuonnempana puhe, oli Viipurissa.
- 6 Savon papistosta ks. *Akiander* 1868–1869 I–II sekä *Saarenheimo* 1939, 119–124; *Soininen* 1957, 227–231; *Poppius* 1957, 131–135, 138–139; *Lappalainen* 1961 I, 391–400, 407; *Lappalainen* 1967, 532; *Lappalainen* 1971 I:2, 381–394, 429–432; *Väänänen* 1975, 467–468, 472; *Favorin* [1975], 103. Tietoja on varsinkin kappalaisten osalta täydennetty alkuperäislähteistä.
- 7 *Simolin* 1909, 31–32; *Juvelius* 1925, 337–338.
- 8 *HFKP* I, 338–339.
- 9 *Akiander* 1868–69 I, 427.
- 10 *Lappalainen* 1961 I, 393.
- 11 RA. Tk: Sääminki 29.7.1606; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 385–388, 392–394.
- 12 *Soininen* 1957, 231.
- 13 RA. Tk: 11.10.1608; *Poppius* 1957, 138–139.
- 14 *Lappalainen* 1961 I, 392–393.
- 15 VA 6156:8v.; 6288:43; 6310:13; ak 928 (myös L 32) = jk 1092. Verollepanomaakirjan jäljennöksessä veroluku on 8, kun taas vuoden 1562 maakirjassa Antti Kettusella on 7 ja Antti Antinpojalla 8 veromarkkaa. Mahdollisesti kopioija on sekoittanut numerit ja toinen tila on jäänyt pois; VA 6424:76; *SVTK* I, 128.
- 16 VA 6288:39v., 40v.; 6676:16v.; 6677:3v., 145v.; 6680:99; SAYL Juva; *SVTK* I, 7, 117, 128; *Poppius* 1957:138; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 384–385.
- 17 *Alopaeus* 1804–16, 360; *Akiander* 1868–69 I, 82, 325, 332–333; *Bergholm* 1893–1901 I, 46; *Elgenstierna* 1925–1936 V, 498; *Ylönen* 1957, 492–496.
- 18 *HFKP* I, 306–307.
- 19 *Saarenheimo* 1939, 122–123; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 537–538.
- 20 *Leinberg* 1903, 160.
- 21 GR 26, 309; *HFH* IV, 349–350; VA 6559:17; *Simolin* 1909, 354; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 429.
- 22 VA 6506:30, 36, 37; 6513:39.
- 23 *Confessio fidei* 1594, v 1.
- 24 VA 6717:56; 6744:35; 6747:61, 73, 81v. *Lappalainen* 1961 I, 407, erehtyy arvellessaan Pieksämäellä olleen kaksi kappalaista. Hän on laskenut sotilaspapin ja Mikkelin kappalaisen mukaan.
- 25 VA 483 Gv:127; *UFÖT* II, 131, 158; *HFKP* I, 323, II, 74–75, 172, III, 302; VA 6649:76–76v.; 6680:203; 6705:1; 6758:23, 41; 6779:119v.–120; *Cederberg* 1937, 121–122; *Saarenheimo* 1939, 121; *Lappalainen* 1971 I:2, 389–392; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 501, 536–537.
- 26 *Ruuth* 1891, 305 ja kuvat 33 ja 390; *Ramsay* 1909–16, 72, 482; *Antthoni* 1935, 31; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 389. Vasemmanpuolinen tässä julkaistuista sineteistä ei ole Martti Aaroninpojan, vaan vouti Mikael Antinpoika Teetin.
- 27 *Poppius* 1957, 134; *Berndtson* 1965, 507.

LUKKARIT

- 1 VA 6152:29.
- 2 VA 6706:4v.; 6556:18v.; 6559:17; 6573:19v.
- 3 VA 6288:42v.; 6462:13v.; *ASKO* III, 130.
- 4 VA 215 I:140; 6288:42; 6319:50; 6441:42; 6458:12; 6469:12; 6490:10v.; 6492:20v.–21; 6495:48v.; 6501:91; 6556:15; 6563:15v.
- 5 VA 6626:53.
- 6 RA Enskildes ansökningar 19, odat.

- 7 RA Kansl. ing. diar. 12:14.10.1596.
- 8 VA 6717:56.
- 9 VA 483 Gc:2, 13, 33.
- 10 VA 6772:34.

KIRKKOTAPOJEN MUUTOS JA KIRKKOPOLIITTISET SUUNTAUKSET

- 1 *Schalin* 1946–47 I, 30, 69–70. Viimeksi mainitun kirjan aikaisempi omistaja voidaan päätellä kansitäyteen sisällöstä.
- 2 *HFKP* II, 13–14.
- 3 *BFH* IV, 330–333.
- 4 VA 6514:12–12v.; 6594:8–9 (ensimmäinen ja viimeinen esiintymä); *Schalin* 1946–47 II, 4.
- 5 VA 6506:37; 6514:39; *Paarma* 1980, 216.
- 6 *SRA* I:3, 147.
- 7 *Confessio fidei* 1594, t 4, v 1 ja x 1.
- 8 VA 6630:24; 6638:25; 6650:25.
- 9 *HFKP* I, 294–295.
- 10 *Anthoni* 1942, 111.
- 11 *Anthoni* 1937, 231.
- 12 *FHKP* I, 338–339.
- 13 *Lempiäinen* 1967, 50. Otettava lisäksi huomioon, että Sorolainen 1612 ilmoittaa edellisestä tarkastuksesta kuluneen 7 vuotta. *Pajula* 1891, 147–150.
- 14 *SRA 2 ser.* I, 159–160; *Pajula* 1891, 150, 153.
- 15 *Poppius* 1957, 138–139. Käännöstä vähän korjattu.

KRISTILLISEN TAVAN JA USKON JUURUTTAMINEN

- 1 VA 6338:7v.; 6345:31; *SVTK* I, 45.
- 2 VA 6642:38; RA. Tk: Sääminki 29.7.1606; *SVTK* I, 172–173.
- 3 *SVTK* I, 99; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 492–493.
- 4 RR 26.2.1578.
- 5 RA. Tk: Rantasalmi 12.10.1602, Vesulahti 25.2.1606 ja Sääminki 29.7.1606; *Simolin* 1909, 60.
- 6 RA. Tk: Rantasalmi 30.9.1603 (2 tapausta); Sääminki 4.2.1606.
- 7 VA 6211:94v.–95; 6242:22–23; 6251:7v.–9v.; 6255:56–57; 6265:26v.–27; 6270:6v.–8; 6276:46v.–47; 6279:5v.–6; 6288:40v.–41; 6292:5–5v.; 6294:71v.–72; 6299:24v.; 6341:144v.–145v.; 6345:38–39; 6353:56–56v.; 6357:45, 73–74; 6369:77v.–78; 6371:62–64v.; 6376:16v.–18; 6381:61; 6384:182; 6387:78, 86v.
- 8 Viimeksi mainittu tapaus selvästi VA 6345:38.
- 9 VA 6463:92–92v.
- 10 *Pirinen* 1963, 45.
- 11 Esim. *Pirinen* 1963, 38–39; *Lappalainen* 1970–71 I:2, 491.
- 12 VA 6331:47, 49v.; *Poppius* 1957, 152; *Pirinen* 1963, 35–36.
- 13 VA 6509:58–58v.; 60–61; 6512:63, 64; 6522:42v.–43; *Lappalainen* 1961 I, 418–419.
- 14 VA 6276:42v.; 6396:104.
- 15 VA 6394:222v.–223; 6444:33; 6468:71v.; *UFÖT* II, 42; *Pelkonen* 1902, 206.
- 16 VA 6597:64; RA. Tk: 5.2.1608.
- 17 VA 6231:13v.; 6387:74v.; RA. Tk: Juva 1.10.1602.
- 18 VA 6341:144v.; *Pirinen* 1963, 41.
- 19 VA 6211:94v.–95, 96v.; 6279:5v.; 6299:24v.

Läbdeviitteet

- 20 VA 6294:71v.
- 21 HFH VI, 309.
- 22 VA 6200:30v.
- 23 VA 6270:2–2v.
- 24 HFH VII, 336–337.
- 25 VA 6717:27v.; *Lappalainen* 1961 I, 417 mainitsee noituudesta tuomittuna Heikki Pienosen. Tämä tuomittiin kuitenkin väärän huhun levittämisestä. VA 6613:57v.
- 26 SKVR VI:2, 1794–1797.
- 27 VA 6497:8v.; 6498:33v.; 6511:11; 6512:72; RR 6.8.1577; *BFH* V 145–146; *Gothe* 1943, 47–48.
- 28 *Suomenmaa* 1919–31 VI, 84.
- 29 *Suomenmaa* 1919–31 VI, kartta.
- 30 *Pelkonen* 1902, 198.
- 31 Ilmeisesti sama *SVTK* I, 73–74.
- 32 *Suomenmaa* 1919–31 VIII, kartta.
- 33 *Nissilä* 1975, 91, pitää osaa *pyhä*-nimistä hautapaikkaa tarkoittavina.
- 34 Ak 1001 = jk 1447, jossa nimi vasta tässä asussa; *Lappalainen* 1970–71 I:1, 187.
- 35 *Pelkonen* 1902, 193. *Nissilä* 1975, 116 sanoo, että eräisiin Ukko-nimiin voi sisältyä mytologista aineista.
- 36 *Pelkonen* 1902, 356.
- 37 *Soininen* 1961, 372–373.
- 38 *Pelkonen* 1902, 357; vrt. *Lappalainen* 1961 I, 19, 180, 202.
- 39 Vrt. *Nissilä* 1975, 90–91, 128.
- 41 *Hautala* 1960, 84–102, 109–114.
- 41 *Pelkonen* 1902, 180–190, 197–198, 215.
- 42 VA 6270:2–2v. Ajatus on kieltoosan puuttumisen vuoksi päinvastainen: 3 mk sakkoa siitä, että tahtoi haudata veljen vaimon kirkkomaahan.
- 43 *SVTK* I, 80, 84.
- 44 *Pirinen* 1981, 30–31.
- 45 VA 483 Ef:23.

KIRKKO JA KANSA

- 1 VA 6518:23v.
- 2 *Pelkonen* 1902, 256.
- 3 *SVTK* I, 73.
- 4 VA 215 I:91.
- 5 VA 6407:41v.; 6444:31; 6653:45v.; *SVTK* I, 94, 147.
- 6 VA 6530:29v.; 6590:30v.; *SVTK* I, 149.
- 7 *Poppius* 1957, 133.
- 8 *UFÖT* II, 71; *Poppius* 1957, 134.
- 9 VA. Acta historica 13.10.1596; *UFÖT* II, 59; *Poppius* 1957, 134.
- 10 *UFÖT* II, 27–28, 75, 81, 191–192.
- 11 *UFÖT* II, 63, 158, 194–195, 197–198; RA GF 30.9.1597 ja 22.11.1598.
- 12 VA 6649:103.

XV. SODAT JA VALTIOLLISET VAIHEET

(s. 609–720)

RAJARAUHAN RIKKOMUKSET

- 1 VA 6146:3; *Viljanti* 1957 I, 77, 83–84, 109; *Tawaststjerna* 1905, 128–133.
- 2 VA 6184:20.
- 3 *Kirkinen* 1976, 77.
- 4 *BFH* III, 56–57.
- 5 *Renvall* 1949a, 22–23; *Pirinen* 1965, 132.
- 6 *Pirinen* 1965, 132–133. Vrt. *Kirkinen* 1976, 85.
- 7 *HFH* I, 287–289.
- 8 *HFH* I, 312–315, II, 273–275, IX, 90–91; *Gallén* 1968, 216–217 (liite H). Vrt. *Kirkinen* 1976, 86–87, jossa eräät paikannukset erheellisiä.
- 9 *BKVL* I, 36–37.
- 10 *BFH* III, 455–458.
- 11 *Kunjo* 1958, 66.
- 12 *HFH* III, 173, 228.
- 13 *HFH* VII, 248–249, 90–91.
- 14 *Gallén* 1968, 217 (liite H).

KUSTAA VAASAN VENÄJÄN SOTA

- 1 *HFH* VIII, 190, 200.
- 2 *Viljanti* 1957 II, 391–402; *Blomstedt* 1958, 393.
- 3 *Boëthius* 1924, 190–194.
- 4 *HFH* III, 240, 254–255, 273, 334–336; *Viljanti* 1956, 89; *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 233.
- 5 *HFH* III, 266–269.
- 6 *HFH* III, 269–273, 334–336; *Viljanti* 1956, 90.
- 7 *HFH* III 137–139, 225, 262–264, 337–338, VIII, 376–377; *Viljanti* 1957 II, 479–481.
- 8 *HFH* III, 253, 261–266, 332–339, IV, 136; *Viljanti* 1957 II, 460–463.
- 9 *HFH* III, 240–241, 255, 273–274, VIII 332, 352.
- 10 *Viljanti* 1957 II, 486–487.
- 11 *HFH* III, 333–334, IV, 89, 273, VIII, 373–374.
- 12 *HFH* IV, 94–95, 111–112, 135–136, IX, 144.
- 13 VA 6202:15–22; 6216:3v.; 6251:2v. Tilivuodesta johtuen sakkoluettelot ovat ilmeisesti vuoden jäljessä.
- 14 *HFH* IV, 111–112, IX, 137. Vrt. *Viljanti* 1957 II, 600 n. 9.
- 15 *HFH* IV, 116–120, 140–141; *Viljanti* 1956, 93–94.
- 16 *Pirinen* 1965, 135.
- 17 *Pirinen* 1965, 135.
- 18 *HFH* IV, 125–126, 129, 133–139, IX, 128, 155–156, 167–169, 381; *Viljanti* 1956, 95.
- 19 *Pirinen* 1968, 20.
- 20 *HFH* IX, 183–184.
- 21 *Pirinen* 1968, 20–21.
- 22 *Viljanti* 1957 II, 643–647; *Pirinen* 1966, 136–137. Vrt. *Pohjolan-Pirbonen* 1973, 247. *Jussuaierfluij* *HFH* IV, 226 ei tietenkään ole Juva, vaan Juojärvi. *Kirme* *HFH* IV, 188 ei välttämättä ole Kerimäki, vaan voi olla kalastuspaikkana tunnettu Kerma.
- 23 *Pirinen* 1965, 137.
- 24 *HFH* IV, 97, 192–193, 199, 209, 216, 244–247, 254, 271–272, 309–310.
- 25 VA 6224:28; 6231:10–10v.; 6236:14–16v.

- 26 HFH IV, 265–266.
27 VA 6242:3v., 8v.–10; 6255:44v.; HFH IV, 337–338.

RAJALEVOTTOMUUKSIA JA SOTAVÄENOTTOJA

- 1 HFH IV, 367; BFH III, 455–458.
2 Pirinen 1965, 137; Kirkinen 1976, 111–114; Lappalainen 1970–71 I:1, 282–286. Simon Nauolock on Säimenenniemi eikä Simananniemi, kuten ennen olen arvellut, ja Wirtbasalmi on Raikuuntaipaleessa oleva Virransalmi, kuten Lappalainen on osoittanut. Selvittämättä on wedh Wäisalmi och Paiugu träsk; voisiko jälkimmäinen olla Juojävi?
3 VA 6301:86; HFH IV, 367; Gallén 1968, 53, 220.
4 VA 6326:59v. ja 6329:25; SVTK I, 10.
5 Pohjolan-Pirhonen, 1960:295–296.
6 HFH X, 48–49.
7 Pohjolan-Pirhonen 1960, 296–298.
8 Kirkinen 1976, 123.
9 Tawaststjerna 1905, 137, 170–171.
10 VA 6315:32v., 6316:29–31, 6317:64v., 6321:24v., 73–74; 6325:16–17, 6327:71.
11 VA 6411:26v.; RR 17.2. ja 9.3.1562.
12 VA 6310:44v.
13 RR kesäk. 1561 (Jaakko Henrikinpojalle).
14 Tawaststjerna 1905, 148.
15 VA 6350:21; 6356:78.
16 RR 24.3.1564. VA 6530:67–67v., 6353:59, 6356:42, 6367:19, 23, 36–36v., 6369:80, 6371:128v. Tawaststjerna 1905, 148–149.
17 VA 6430:37.
18 Tawaststjerna 1905, 150–151.
19 SVTK I, 217–218, 224.
20 VA 6396:91, 94.
21 VA 6399:175.

VANHA VIHA

- 1 RR 4.12.1570; Tawaststjerna 1918–20, 41–42.
2 RR 23.5.1571; Tawaststjerna 1918–20, 455.
3 Tawaststjerna 1918–20, 54.
4 VA 6463:93v.
5 VA 6470:88v.; Pohjolan-Pirhonen 1973, 318.
6 RR 23.5.1571, 6.5., 16.5., 22.6., 27.7. ja 7.11.1573, 24.7.1574; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7:3487–3488; Pirinen 1965, 138–139; Kirkinen 1976, 127.
7 VA 6464:13; 6467:34; 6469:39; Tawaststjerna 1902, 7.
8 RR 28.9.1574; VA 6479:65v.
9 VA 6479:65v., 6486:8v., 57; 6490:22v.; 6493:18; 6500:23v.; 6508:21v.
10 RR 10.8.1576, 5.3., 13.7. ja 14.12.1577.
11 VA 6467:24; 6474:31v.; Tawaststjerna 1902, 7.
12 Tawaststjerna 1918–20, 453.
13 VA 6490:21; BFH V, 174; Tawaststjerna 1918–20, 462.
14 RR 14.6., 28.6. ja 1.7.1578; VA 6490:21; 6491:69; Tawaststjerna 1918–20, 195–196.
15 Pirinen 1965, 139.
16 VA 6497:23v.–24; 6398:34; 6500:23; 6503:24; 6505:34.

- 17 RR 1.2.1578; VA 6501:75–75v.; 6505:17v., 21, 46v.; 6506:20v.–21v.; 6508:21; 6510:103; 6512:65v.–66; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7, 3489–3490; RA. E 5707. Henrik Horn Arvid Tavastille 17.1. ja 5.3.1578; *Tawaststjerna* 1918–20, 456–457.
- 18 RA. E 5707. Henrik Horn Arvid Tavastille 21.4.1578; *Tawaststjerna* 1918–20, 452.
- 19 VA 6497:1; 6505:4, 14v.; 6506:20–21v.; 6508:21; 6510:103; 6511:23.
- 20 VA 6505:7v., 23v.; 6505:22v.; RA. E 5707. Herman Fleming 5.3.1578 sekä 29.3., 1.8. ja 7.8.1578 Arvid Tavastille; *Tawaststjerna* 1902, 74; *Tawaststjerna* 1920, 5.
- 21 VA 6508:19; 6510:101v.–103, 118–119; 6512:66v.; 6513:6v., 35v., 66v.; 6519:18v.; 6522:37v.; RR 29.1.1579; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7:3487–3488; RA. E 5707. Herman Fleming 11.1.1578 ja Henrik Horn 27.6., 1.8., 10.9., 3.10. ja 26.11.1578 Arvid Tavastille; *Tawaststjerna* 1902, 7, 10–12, 46; *Tawaststjerna* 1918–20, 200–201, 215–218.
- 22 RR 10.3., 2.5. ja 22.5.1579; VA 6514:28–28v.; 6516:20v., 71; 6519:18v.; 6522:35v.–37; *BFH V*, 168–170; *Tawaststjerna*, 1918–20, 457.
- 23 VA 6514:28v.; RR 5.4., 31.7. ja 5.8.1579.
- 24 VA 6513:35v.; 6516:23, 89–90; 6522:33.
- 25 VA 6514:29–30; 6519:18; 6521:1–29v.; 6522:33–34v.; *BFH V*, 168–170, 175–178.
- 26 RR 12.11., 20.11. ja 22.11.1579, 20.1.1580; *Tawaststjerna* 1918–20, 274–275, 459–461; *Kirkinen* 1976, 136.
- 27 VA 6516:28v.; 6517:109v.; 6525:22; 6526:89–90v., 93; RR 23.4.1580; Kr. A. MR 1578:22; *Tawaststjerna* 1902, 46–47; *Tawaststjerna* 1918–20, 287 n. 4, 464.
- 28 VA 215 l:140–140v.
- 29 VA 6517:72; 6526:73–73v.; Kr. A. MR 1570:78; *Tawaststjerna* 1902, 6; *Tawaststjerna* 1918–20, 464.
- 30 RR 22.7.1580; VA 6523:23, 36.
- 31 VA 6523:31v., 53v.; 6525:22, 23v.; 6528:25.
- 32 RR 29.8.1580; VA 6517:111; 6524:32v.; 6525:19, 21v., 22, 23; 6526:60, 63, 72v., 74, 85v.; 6529:9v.; 6530:39; *UPÖT II*, 6; *Tawaststjerna* 1902, 45–47; *Tawaststjerna* 1918–20, 282–290.
- 33 *Tawaststjerna* 1902, 47; *Tawaststjerna* 1918–20, 497.
- 34 Kr. A. MR 1578:22; VA 6331:31v., 57v.; 6534:76–77v.; 6536:23v.; 6541:74; 6564:50–56v.; RR 3.2.1583.
- 35 *Pirinen* 1965, 141; *Kirkinen* 1976, 141–142, 171.
- 36 VA 6532:25v.–26; 6536:22v., 26v.; *UPÖT II*: 1, 6–7; *Tawaststjerna* 1918–20, 464–467; *Kirkinen* 1976, 141.
- 37 VA 6531:5; 6532:25–26v.; 6533:27v.; 6536:22v.
- 38 VA 6534:81–83v., 91v.; 6535:36–50; 6537:62v.
- 39 VA 6534:63v., 79, 91; 6536:21v.; 6537:65v.; 6539:26v.; 6545:81.
- 40 VA 6538:68; 6540:28v., 68; 6541:69–69v., 72; 6543:24; 6545:86v., 87; 6552:38.
- 41 VA 6538:70v.; 6543:23, 84–85v.; 6552:37; RR 4.1.1583; *Tawaststjerna* 1918–20, 368–370, 380.
- 42 *Tawaststjerna* 1918–20, 505–509.
- 43 VA 6549:98; 6564:47.
- 44 VA 6571:93–93v.; RA. Kansl. ing. diar. 3:9.6.1574; 4:9.6.1575; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7:3487–3488; *Tawaststjerna* 1902, 18–99. Vrt. *Mäkelä* 1982, 71–72, 74–75.
- 45 VA 6443:56–57; 6467:22v.–24; 6474:32v.; 6481:25v.–26, 43v.; 6482:74.
- 46 *Tawaststjerna* 1918–20, 472; *BFH V*, 129–131, jota *Hausen* pitää Markus Sigfridinpojan kirjeenä noin vuodelta 1577, on Tavastin vastaus Hornin kirjeeseen ja ajoitettava n. jouluk. 1575.
- 47 VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7:3489–3490.
- 48 VA 6526:74v.; VA. Rahvaan valitusten valokopiosuurenokset 7:3491–3492; RA. Skrivelser

- till konungen; Markus Sigfridinpoika 14.11.1581.
- 49 *Tawaststjerna* 1918–20, 275–276, 293.
- 50 VA 6556:1; 6557:57v.; 6560:64, 67; 6564:49–49v., 56–56v; *Tawaststjerna* 1918–20, 472–473.
- 51 VA 6529:44v.–45v.; RA. Kansl. ing. diar. 5:13.6.1584; 7a:267–267v.; 7b: kesäk. 1589.
- 52 VA 6560:66v., 67v.–68; 6579:26v.; 6580:1v.
- 53 *Tawaststjerna* 1918–20, 533–535, 542–555; *Kirkinen* 1976, 169–176.
- 54 VA 6575:36; 6601:4v.; *Tawaststjerna* 1918–20, 542–543; *Pirinen* 1965, 141.
- 55 RR 26.11.1588; VA 6567:54v.; 6575:50–51; 6577:54–55v.; 6578:36–36v., 48–49; 6581:39; 6586:53v.; 6587:24v., 50–50v.; 6609:93, 106–106v.; 6611:26v.; 6616a:13v.; 6622:13v.; *BFH V*, 317–318.
- 56 VA 6578:48–49; 6585:101v.–102, 109–110; RR 3.3.1588; RA. M 1277. Henrik Melkerinpoika Eerik Tönnenpojalle marrask. 1587; *Tawaststjerna* 1918–20, 469, 546–547; *Kirkinen* 1976, 173–174.
- 57 VA 6599:101v.; 6609:91v., 106–106v.; RA. M 1276: 13.10.1588; *Tawaststjerna* 1918–20, 469; *Tawaststjerna* 1929, 259; *Kirkinen* 1976, 175.
- 58 VA 6585:94v.; 6594:41, 42–43; 6597:49; 6598:27v.; 6599:117v.; 6601:51v.; 6604:55; 6609:91.
- 59 VA 6574:34v.; 6592:92. Vrt. *Tawaststjerna* 1918–20, 475.
- 60 RR 29.2.1588; *Tawaststjerna* 1902, 47.
- 61 VA 6603:27; 6607:32–32v.; 6609:86–87v.; *Tawaststjerna* 1929, 60.
- 62 VA 6601:51v.; 6603:36v.; 6607:29.v–30; 6609:80–80v.
- 63 VA 6601:41, 51v.–52v.; 6607:29v.–30, 34, 39; 6609:80, 85, 90v., 103v.–104; *Tawaststjerna* 1929, 249–263; *Kirkinen* 1976, 185.
- 64 RR 23.6.1590; VA 6601:4–4v., 51v.; 6603:38–38v.; 6604:48v.; 6607:29v.–30, 38v.; 6609:80–80v., 85v.–86, 94; *Tawaststjerna* 1929, 62, 249–251.
- 65 VA 6614:52v., 59; 6616:66v.–67v. Vrt. *Tawaststjerna* 1929, 112, 121.
- 66 RR 27.5.1591; VA 6610:52; 6614:56v.; RA. Kansl. ing. diar. 8, 41–41v. ja 1591 kesäk.; *Tawaststjerna* 1929, 263, 265.
- 67 RR 5.5., 27.5., 17.6. ja 3.7.1591: *Tawaststjerna* 1929, 252–257; *Kirkinen* 1976, 189–190.
- 68 *Tawaststjerna* 1929, 151, 190, 237, 246.
- 69 VA 6621:1, 56–57, 76–76v., 110. Vrt. *Tawaststjerna* 1929, 263.
- 70 VA 6619:58–58v., 60–61v., 63–63v., 65, 68, 69, 73–74; 6621:71–74v.; 6628:190v., 193; 6636:109; *Tawaststjerna* 1929, 195, 263–264; *Kirkinen* 1976, 193, sekoittaa tämän hyökkäyksen ja Pohjois-Savon taistelut.
- 71 VA 6619:73–74; 6621:80v.–81, 101, 111, 115, 131; 6633:88–89v.; 6641:107, 109–109v., 111; RA Kansl. ing. diar. 8, 118v.
- 72 VA 6642:42; *Tawaststjerna* 1929, 264–266; *Kirkinen* 1976, 196–197.
- 73 VA 6621:73v., 108.
- 74 6622:45–45v.; 6628:174–175, 194; 6636:114v.
- 75 VA 6629:50v.; 6631:31v.; RR (Kaarlen) 25.4.1593.
- 76 *Tawaststjerna* 1929, 388.
- 77 VA 6628:120, 143.

TÄYSSINÄN RAUHAN JÄLKEINEN RAJANKÄYNTI

- 1 RR 25.4.1593, 28.1., 16.3. ja 5.5. 1595; VA 6629:50v.; *Tawaststjerna* 1929, 387–390.
- 2 *Tawaststjerna* 1929, 422–423.
- 3 *Tawaststjerna* 1929, 446–447.
- 4 RA. Musc. 543: valtuuskunnan kirje 18.10.; VA Grönbladin kok. 14:235; RR (Kaarlen) 16.6., 15.9., 8.10., 28.10., 18.12.1595; *ST V*:1, 99–102; *Tawaststjerna* 1929, 446–456.
- 5 VA 6637:8v., 16, 17v., 25, 38v., 41v., 44, 49–50; 6638:9v.–10, 31–32; 6641:93v., 96–97;

- 6642:8, 13v.; 6643:36v.; 6645:79–79v.; 6649:73v., 91v.–92; *Hildebrand* 1852, 236–241; *Tawaststjerna* 1929, 457–459, 476 n. 3.
- 6 VA 6642:42v.–43, 44; *UFÖT* I:2, 6–8, 132; *Tawaststjerna* 1929, 459–460.
- 7 RA. GF: 4.3., 17.3., 28.5., 11.7., 15.8., 22.8.1597; VA. Grönbladin kok. 14:257.
- 8 VA 6649:105–105v.
- 9 VA 6643:36v.–37; 6645:78v.–79; 6649:72–73v., 76v., 78v.; 6655:86; *Tawaststjerna* 1929, 472–483.
- 10 RA Musc. 543. Klaus Fleming Eskil Pentinpojalle 19.11.1596, Gödik Fincke samalle ja Kustaa Olavinpojalle 3.12., Klaus Flemingille 4.12., Arvid Henrikinp. Tavastille 5.12. ja 8.12., Germund Henrikinp. Tavastille, Eskil Pentinpojalle ja Kustaa Olavinpojalle 10.12.1596; *Tawaststjerna* 1929, 493–495.
- 11 *UFÖT* I:1, 75; I:2, 5, 8–9, 11, 119–120, 124–125.
- 12 VA 6658:88–89; *UFÖT* I:2, 163, 181; *Tawaststjerna* 1929, 503–504, 512–513.
- 13 VA 6655:80–80v.; *Tawaststjerna* 1929, 515–517.
- 14 *Tawaststjerna* 1929, 378, 511–512.
- 15 VA 6655:83; *UFÖT* I:2, 194–195; *Tawaststjerna* 1929, 482 n. 3.
- 16 RA. GF: Kirjeenvaihtoa 22.6., 27.6., 9.7., 27.8., 12.12., 18.12. ja 20.12.1598.
- 17 VA 6665:43; 43v.; 6667:61–61v.; 6680:105v.
- 18 VA 6656:43; 6657:32v., 42; 6661:37.

SOTILASRASITUS JA LINNALEIRI VÄLIRAUHAN VUOSINA

- 1 VA 6614:76v., 81; 6614a:1–39; RA. Kansl. ing. diar. 8:24, 27, 38v., 40v.–41v., 46, 52; *Lappalainen* 1961 I, 329–330.
- 2 RA. Kansl. ing. diar. 8:32v.–33.
- 3 *Tawaststjerna* 1929, 121.
- 4 VA 6621:78, 81–82v., 121, 126.
- 5 *Koskinen* 1929, 132–133; *Tawaststjerna* 1929, 344–345; *Saloheimo* 1959, 69. *Ylikangas* 1978, 325–339 ajoittaa tämän kapinan (kuten Hertig Carls Slaktarebank) vuoteen 1595 selittäen, että varhaisempi ajoitus perustuu ratkaisevasti Flemingin herttualle 5.5.1593 lähettämän kirjeen tulkintaan. Tästä kapinasta on kuitenkin asiakirjatieto Eerik Knuutinpöjan kuitissa 1593, VA 4315:51; *Jalkanen* 1900, 137. Uplannin lipusto palasi jo elok. 1593 Ruotsiin. *Tawaststjerna* 1929, 355.
- 6 RA. Kansl. ing. diar. 9:117–117v., elok. 1594; VA 6641:130.
- 7 VA 6625:131, 138, 144, 167–168; RA. Musc. 543: Gödik Fincke Klaus Flemingille 4.12.1596.
- 8 VA 6639:158, 159v.; 6640:87v.–88; 6641:92, 128–128v., 135–137v.; 6645:77–77v.
- 9 RR 28.1.1595; *UFÖT* I:3, 6; *Tawaststjerna* 1902, 100–101; *Tawaststjerna* 1929, 354.
- 10 RR (Kaarlen) 28.1.1595; *UFÖT* I:2, 91, 126–127, 135, 141.
- 11 *Ylikangas* 1979, 230–235.
- 12 RA. Musc. 543: Klaus Fleming Gödik Finckelle 1.11. ja 2.12.1595 sekä 10.2.1596, Kustaa Olavinpojalle 17.12.1595 ja Eskil Pentinpojalle 31.1.1596, Fincke Flemingille 16.1.1596 ja päiväämärön.
- 13 VA 6644:39, 41v.; 6648:27–27v.
- 14 RA. Musc. 543. Fincke Flemingille 19.10. ja 4.12.1596.
- 15 VA. Acta historica 13.10.1596.

NUIJASODAN TAPAHTUMAT

- 1 *Koskinen* 1929, 317–318; *Luukko* 1950, 566; *Saloheimo* 1959, 70.
- 2 *UFÖT* I:2, 5, 8–9, 11–12.

Lähdeviitteet

- 3 VA 6652:82v.; UFÖT I:2, 14–16. *Koskinen* 1929, 323 n. 2 on ilmeisesti oikeassa korjatessaan Hannu von Oldenburgin kuittijäljennöksen vuosiluvun 1597 1596:ksi. *Ylikangas* 1977, 202, 283 sekoittaa Nopolan Hannu von Oldenburgin, joka kuten edellä on mainittu eli vuoteen 1610, samannimiseen Suomen yliprofossiiniin, joka mestattiin 1599. Jo *Anthoni* 1935, 175 n. 4 osasi erottaa toisistaan nämä henkilöt.
- 4 UFÖT I:1, 74–76; I:2, 11–16, 18–30, 41, 53–55, 72–77. *Kiuasmaa* 1962, 521 muuttaa aiheetta Jaakko Jaakonpojan Jaakko Markunpoika Wennoksi. JJ saapui vähän myöhemmin linnaan.
- 5 VA 6650:35v.–36v.; UFÖT I:2, 11–16, 19–21, 24–25, 29–30.
- 6 UFÖT I:2, 17, 28–29.
- 7 UFÖT I:2, 22–23, 27, 29–30, 32–36, 49. Vrt. *Ylikangas* 1977, 215–216. Ratkaisu, oliko lähdetävä (Suur-)Savon vai Joroisten tietä, tapahtui vasta Putkilahdella eikä missään tapauksessa ollut vaihtoehtoinen Viipuriin poikkeamisen kanssa. Tekijän esitys kärsii muutenkin Savon topografian tuntemattomuudesta.
- 8 UFÖT I:2, 28, 30–31, 35–36, 49–50.
- 9 UFÖT I:2, 26–28, 38, 53–54, 73.
- 10 VA 6655:8v.; UFÖT I:2, 29, 52–53, 79. Ajoituksesta *Koskinen* 1929, 326–327.
- 11 VA 6652:80v., 82; UFÖT I:2, 36–73. *Ylikangas* 1977, 211–214 ajoittaa Fincken Flemingille lähettämän kirjeen 13.1., p.o. 13.2. (UFÖT I:2, 115–117).
- 12 UFÖT I:2, 30–34, 38, 54, 73. Vrt. *Ylikangas* 1977, 215–217.
- 13 VA 6652:82; UFÖT I:2, 41–43, 46–47, 51–52, 73–74.
- 14 UFÖT I:2, 51–52, 57–58, 62. Vrt. *Ylikangas* 1977, 219–222. Juustenin kuitti Savonlinnassa 16.1.1597. VA 6650:35v.
- 15 UFÖT I:2, 35–36.
- 16 UFÖT I:2, 37–38, 43–45, 50.
- 17 UFÖT I:2, 47–51.
- 18 UFÖT I:2, 43–51, 56–58, 80.
- 19 UFÖT I:2, 39–40, 44–45, 47–48, 59–61.
- 20 UFÖT I:2, 61–63.
- 21 VA 6652:3v., UFÖT I:2, 60, 63–64 74–75. Kuittijäljennös, jonka mukaan Juusten olisi ollut Remojärvellä jo 15.1., on varmaan virheellisesti päivätty.
- 22 VA 6652:18v., 46v.; RA. Kansl. ing. diar. 9:159.
- 23 VA 6652:15, 87v.; RA. E 5707. Arvid Tavast ym. Klaus Flemingille, päivämätön; UFÖT I:2, 56, 60, 63–64, 75–76, 81.
- 24 UFÖT I:2, 39, 46, 48, 58, 60, 64. Vrt. *Ylikangas* 1977, 218.
- 25 UFÖT I:2, 68–72.
- 26 VA 6650:4–5; UFÖT I:2, 78, 138.
- 27 UFÖT I:2, 69. Kirjeen päiväys 22.1.1597 on ristiriidassa itse kirjeessä olevan ilmoituksen kanssa, jonka mukaan »tänään» oli 26.1. Jälkimmäinen päiväys on oikea; vrt. s. 68–69.
- 28 UFÖT I:2, 81–83, 90–91, 98, 100–101.
- 29 VA 6652:86–87; UFÖT I:2, 76, 81–98, 120–121.
- 30 UFÖT I:2, 87, 100, 105, 119, 130–131.
- 31 VA 6650:4v.; 6655:79v., 84v.; RA. GF: Gödik Fincke Arvid Stålmille 14.7.1597; UFÖT I:2, 87–90, 116–117, 132, 142.
- 32 UFÖT I:2, 98, 107, 116. Vrt. *Koskinen* 1929, 349 n. 1, joka aiheetta jättää epäilyksen varjon Ambrosiukseen.
- 33 UFÖT I:2, 112, 116–117.
- 34 UFÖT I:2, 106–108, 110, 114–116, 120–121, 126–130, 141, 148–149, 166, 181–184. Vrt. *Ylikangas* 1977, 226, joka ilman muuta olettaa, että Oldenburgilta ryöstetty tavara oli sotasaalista, samoin Mikkelin pappilasta seuraavana syksynä levottomuuksien pelossa turvaan lähetetty pari kolme arkkua. Oldenburgilla oli kuirenkin karnano Savossa ja tuskin pappilakaan oli aivan tyhjä omasta tavarasta.

- 35 UFÖT I:2, 120–124, 126–129, 131–134.
 36 VA 6652:76v., 79, 85v.–86; UFÖT I:2, 139–140.
 37 VA 6655:81v.–82, 85v., 87; UFÖT I:2, 145.
 38 UFÖT I:2, 91–100.
 39 VA 6655:84v.
 40 UFÖT I:2, 107–109, 115–116, 120–121, 127–128.
 41 VA 6655:79v., 83v.; UFÖT I:2, 139–142.
 42 RA. GF: Gödik Fincke Germund Henrikinpoika Tavastille 12.4.1597; UFÖT I:2, 115, 131, 141, 147, 153, 158.
 43 UFÖT I:2, 161–164, 166, 176–178.
 44 UFÖT I:2, 135, 141, 149, 163, 182–183; Luukko 1950, 518 ja 541.
 45 VA 6651:41v.; 6652:87v.–88; UFÖT I:2, 117.
 46 UFÖT I:2, 111, 148, 160, 177, 181.
 47 UFÖT I:2, 181–184.
 48 Koskinen 1929, 382.
 49 RA. GF: Gödik Fincke Kustaa Olavinpojalle 14.9.1597.

NUIJASODAN VOITTAJIEN KUKISTUMINEN

- 1 UFÖT I:2, 127–129, 130–131.
 2 Kopiokirja 1592–1601, 117; UFÖT I:1, 104–105, I:2, 160, 162–163, I:3, 75–77. Vrt. Koskinen 1929, 376–377.
 3 UFÖT I:2, 171, 176–178.
 4 UFÖT I:2, 181–184; Koskinen 1929, 397–398.
 5 RA. GF 8.12.1597; UFÖT I:1, 123–123, I:2, 176; Koskinen 1929, 396.
 6 VA 6652:90v.–91; 6655:80–81v.; 6660:83–83v.; RA. GF: 14.8. ja 21.8.1597; UFÖT I:1, 135–136, 139, I:2, 187–189, 193, 195–196; VA. Kopiokirja 1592–1601, 151 (28.9.1597); RR (Kaarlen) 11.9. ja 5.10.1597; Koskinen 1929, 415–416, 437; Anthoni 1935, 134, 138–139.
 7 RA. GF: 1.10. ja 15.10.1597.
 8 RA. GF: 24.7., 2.8., 3.9., 18.9., 24.9. ja 25.9.1597; Koskinen 1929, 415–416.
 9 UFÖT I:2, 185–186, (toinen vastaanottaja on vastoin *Grönbladin* olettamusta Juvan kirkkohera Olavi), 189–192; Koskinen 1929, 432–433.
 9a RA. GF: 31.8., 3.9., 12.9. ja 15.9.1597.
 10 RA. GF: 23.9., 25.9., 27.9., 30.9., 1.10., 3.10., 5.10., 8.10., 15.10. ja 16.10; Anthoni, 1935, 136–137.
 11 RA. GF: 24.9., 8.10., 14.10. ja 15.10.1597.
 12 RA. GF: 8.10. ja 1.11.1597 sekä GF: 10.1.1598; Koskinen 1929, 433.
 13 RA. GF: 14.10. ja 15.10.1597.
 14 UFÖT I:1, 146–148, I:2, 194–198.
 15 RA. GF: 29.11. ja 3.12. 1597; RA. (Kaarlen) 6.1.1598.
 16 RA. GF: 1.11., 16.12., (n. 18.12.) ja 20.12.1597 sekä GF: 10.1.1598.
 17 RA. GF: 1.10., 7.10., 8.10., 16.10. ja 23.10.1597; Anthoni 1935, 139–140.
 18 VA. Kopiokirja 1592–1601, 157, 159–160; RR (Kaarlen) 5.1.1598; RA. GF: 14.1. ja 17.1.1598; VA 6656:43v., 6657:4; Koskinen 1929, 455–457.
 19 VA. Kopiokirja 1592–1601, 117, 161–164, 167–170; VA 6656:42v.; 6660:85–85v.; 6662:87v.–89v., 102v.–103; Koskinen 1929, 453, 460–461.
 20 RA. GF: 16.2., 22.3., 30.3., 22.4., 25.4., 9.5. ja 17.5.1598; Koskinen 1929, 469, 471–472; Anthoni 1935, 140, 152–153.
 21 RA. GF: 12.4. ja 24.6.1598.
 22 VA 6660:85–86; 6662:104–104v.; 6664:34, 43; 6667:61, 81; 6669:94.
 23 RA. GF: 27.8., 13.9., 9.11. ja 22.11.1598.

- 24 RA. GF: 21.11.1598.
 25 RA. GF: 21.11., 11.12. ja 20.12.1598. *Anthoni* 1935, 155 n. 1 ja 162:163 on epähuomiossa vienyt Ambrosius Henrikinpojan tilille kommentin, jonka Fincke itse on tehnyt tämän kirjeeseen 21.11.
 26 RA. GF: 18.12. ja 30.12.1598 sekä 30.1.1599.
 27 RA. GF: 20.12.1598, 27.1.1599.
 28 VA 6660:85v.–86; 6662:104–104v.; 6664:34, 43; 6667:61, 81; 6669:94; RA. GF: 1.2., 11.2., 22.2., 24.2. ja 25.2.1597; *Koskinen* 1929, 502–504.
 29 VA 6663:40v.; 6664:34, 42, 46, 60; 6667:44–45v., 60; 6669:88, 94; RA. GF: 28.3., 4.4., 14.4. ja 25.4.1599; VA. Kopiokirja 1592–1601, 196–198; *Koskinen* 1929, 502–506.
 30 RA. GF: 19.4. ja 23.4.1599.
 31 RA. GF: 27.4.1599.
 32 RA. GF: 28.3., 2.4., 14.4., 19.4., 20.4., 23.4., 25.4., 27.4., 29.4., 2.5., 4.5. ja 10.5.1599.
 33 RA. GF: 29.4. ja 15.5.1599.
 34 RA. GF: 27.1., 30.1., 12.3., 20.3., 23.3., 3.4., 23.4., 29.4., 2.5., 7.5. ja 8.5.1599.
 35 RA. GF: 22.5., 2.6., 6.6. ja 13.6.1599; *Anthoni* 1935, 140.
 36 RA. GF: 7.6.1599; *Anthoni* 1935, 165–166.
 37 RA. GF: 11.7.1599.
 38 RA. GF: 30.7., 3.8., 4.8., 6.9. ja 12.9.1599.
 39 RA. GF: 13.9.1599; *Anthoni* 1935, 171–172.
 40 RA. GF: 12.9. (saapumispäivä), 9.9., 10.9., 11.9., 13.9., 14.9. ja 16.9.1599; *Koskinen* 1929, 549; *Anthoni* 1935, 173–177.
 41 RA. GF: 18.9., 22.9. ja 23.9.1599.
 42 RA. GF: 13.9., 14.9., 18.9., 22.9. ja 23.9.1599.
 43 RA. GF: 16.9.1599; *Koskinen* 1929, 538.
 44 RR (Kaarlen) 13.9., 26.9., 30.9. ja 1.10.1599; VA. Kopiokirja 1592–1601, 226–228, 231–232; *Koskinen* 1929, 514 n. 3, 557–559; *Anthoni* 1937, 68–70.
 45 *Anthoni* 1935, 181, 184.
 46 *Koskinen* 1929, 558 n. 1; *Anthoni* 1935, 175 n. 4; *Anthoni* 1937, 72 n. 5 ja 190 n. 1.
 47 *Anthoni* 1937, 227–228, 301.

PUOLAN SODAN VERIVERO JA RASITUKSET

- 1 VA 6677:144v, 155–155v., 158, 169v.
 2 VA 6677:152–153v., 154v.–155, 157–157v., 166, 169; 6680:82.
 3 VA 6680:95–96, 145–146.
 4 VA 6677:145–146; *Tawaststjerna* 1935, 6 n. 4.
 5 VA 6677:146, 154, 156v.–157, 161v.–162, 163–163v., 167. Olavi Pietarinpojan leski Anna mainitaan Suur-Savossa 1605. VA 6699:29v; 6700:121.
 6 VA 6677:162v.–163, 166–166v, 174; 6680:82, 85v., *Tawaststjerna* 1935, 25.
 7 *Tawaststjerna* 1935, 32 n. 3.
 8 *Tawaststjerna* 1935 34 n. 3.
 9 RR. 1.2.1602; *SUFH* I 243; *Tawaststjerna* 1935, 83–85.
 10 *Tawaststjerna* 1935, 36.
 11 VA 6680:83.
 12 VA 6690:96–96v.; 6691:152v.–154; *Tawaststjerna* 1935, 99 n. 2.
 13 VA 6683:151v.; 6708:102.
 14 VA 6700:142; *Tawaststjerna* 1935, 43.
 15 *Tawaststjerna* 1935, 129 n. 2. mainittu Juhon Niilonpoika lienee eri henkilö.
 16 VA 6690:96–96v. *Tawaststjerna* 1935, 37.

- 17 VA 6694:112. Eerik Niilonpojan lippukunta mainitaan jo 1602, mutta on epävarmaa, onko se sama. *Tawaststjerna* 1935, 117 n. 2.
- 18 VA 6703:160.
- 19 *SUFH* I, 227.
- 20 VA 6683:145; 6703:160, 163; *Tawaststjerna* 1935, 238–239.
- 21 RR. 7.1.1602; *SUFH* I, 198–199; *Tawaststjerna* 1935, 83.
- 22 VA 6690:88–89, 93, 94v., 95; *Tawaststjerna* 1935, 238.
- 23 VA 6694:125; 6696:129–129v; *Tawaststjerna* 1935, 101–102, 225, 238.
- 24 VA 6700:104; 6703:157–157v.
- 25 VA 6697:48; 6703:153; 6708:102; 6711:32; 6714:57, 66, 175; 6717:63, 64; 6720:96; *Tawaststjerna* 1935, 139 n. 2., 144. 165–166.
- 26 *Tawaststjerna* 1935, 147; *Korhonen* 1939, 40.
- 27 VA 6711:15; 6714:57, 66, 68, 175; 6717:66v., 84, 109–110, 112, 154; 6720:96; *Tawaststjerna* 1935, 146–149, 170–171.
- 28 VA 6717:155; 6725:8, 25, 30v., 32, 38; 6735:69; RR. 11.9.1607; *Tawaststjerna* 1935, 183.
- 29 VA 6735:82; *Tawaststjerna* 1935, 196.
- 30 VA 6749:181.
- 31 *SKVR* VI:1, 65 (n:o 161); *Tawaststjerna* 1935, 60–61.

SAVO VAPAUTUU RAJAVARTIOTEHTÄVÄSTÄÄN

- 1 VA 6674:9, 23; 6680:93–94v. Lähetystöstä *H. Almquist* 1907, s. 52–53.
- 2 VA 6687:35; 6697:46; *Tawaststjerna* 1935, 54.
- 3 VA 6705:80; 6706:28. Boranovin toimista *H. Almquist* 1907, 194–195.
- 4 *H. Almquist* 1907, 91, 97–98.
- 5 VA 6711:32; 6717:64, 66–66v.; *SUFH* II, 227–228.
- 6 VA 6711:31v.; 6718:35.
- 7 VA 6714:68.
- 8 VA 6717:54; 6718:49, 58; 6723:45–48.
- 9 *SUFH* II, 301–303, 380–381.
- 10 *H. Almquist* 1907, 107–108.
- 11 VA 6726:60, 63. *SUFH* II, 11–12 n. 27, 257, 342–343.
- 12 *H. Almquist* 1907, 112.
- 13 VA 6730:33, 86, 94; 6734:7; 6735:58, 78–78v.; *Pelkonen* 1903, 39–42.
- 14 *H. Almquist* 1907, 130–137.
- 15 *SUFH* II, 467.
- 16 VA 6734:1–6, 16, 17, 33; 6738:68, 69, 72; 6742:5; 6744:21, 84; *J. A. Almquist* 1917–23 II, 511.
- 17 VA 6740:45, 46, 48; 6742:13; 6744:83–84, 109; 6746:131; *H. Almquist* 1907, 150.
- 18 *Elgenstierna* 1925–36 I, 370–371; *H. Almquist* 1907, 75–76.
- 19 VA 5911:28, 53, 245, 248, 327, 329–330; 6736:36, 47, 49; 6738:80; 6740:43.
- 20 VA 6736:13, 36, 47, 49; 6738:80; 6740:15v., 43, 49; 6748:9, 13–13v., 24v., 31.
- 21 VA 6744:125; 6746:53, 60, 63, 71, 84, 107, 113–114; *H. Almquist* 1907, 178.
- 22 *H. Almquist* 1907, 159–160, 169–170, 177–179.
- 23 VA 5912:33, 248, 254; 6740:45, 46, 48; *RA. M* 1276. Eerik Klaunp. Bielkenstierna Arvid Tönnenp. Wildemanille 27.1.1610; *H. Almquist* 1967, 180.
- 24 VA 6740:42, 47, 49–49a; 6746:106–110, 131; 6748:74–78, 81, 85, 88–92, 92, 95, 97–99; 6749:90, 184; 6752:140.
- 25 *H. Almquist* 1907, 201.
- 26 VA 6749:170–171v., 180–181v., 6752: 113a, 128, 139, 140, 142, 156v.–158; *Sveriges krig* 1936 I, 355–356.

Lähdeviitteet

- 27 VA 6751:5v.-7; *H. Almquist* 1907, 226–228; *Sveriges krig* 1936 I, 358, 588–589.
- 28 VA 6748:12v.; 6749:137–139v., 185–186; 6752:122, 128, 129, 132, 146. Kuopion tapahtumista kerrotaan käräjillä elok. 1611.
- 29 *Pirinen*, 1965, 147–150. Viimeksimainittu toimi syksyllä 1610 Jääsken kihlakunnan nostoväen vänrikkinä. VA 5926:87.
- 30 RR. 15.9.1611.
- 31 *Pirinen*, 1965, 150; *Ramsay* 1909–16, 168.
- 32 VA 6758:86, 88–91. Pärtyli Knuutinpojan johtamista uusista sotamiehistä ei ilmeisesti muodostettu pysyvästi uutta lippukuntaa; *J. A. Almquist* 1917–23 II, 517.
- 33 *Elgenstierna* 1925–36 I, 370–371; *J. A. Almquist* 1917–23 IV, 231.
- 34 *Pirinen* 1965, 151.
- 35 VA 6762:18, *SUFH* V, 278–284.
- 36 VA 6763:48–49, 58, 74, 80, 81; 6764:77–77v.; *SUFH* IV, 295–297.
- 37 *SUFH* IV, 306; RR. 12.6., 25.7. ja 1.8.1614.
- 38 VA 6763:77, *SUFH* IV, 336, 346; *Pirinen* 1965, 152; *J. A. Almquist* 1917–23 II, 511, 514 ja 517, IV, 50.
- 39 VA 6752:148, 151; 6753:174v.–176, 266–268.
- 40 *Sveriges krig* 1936, 590–591, 598 n. 4.
- 41 VA 6756:77, 79. Lyhyen aikaa 1613 toimi päällikkönä Pietari Niilonpoika.
- 42 VA 6754:11v.; 6760:93, 130–130v.; RR. 8.7.1614; *SUFH* IV, 213.
- 43 VA 6760:99; 6765:54.
- 44 VA 6760:76, 77, 99; 6765:54, 55, 67. Kun Käkisalmen lääni oli jo 1615 rauhallinen, on mahdollista, että haavoittuminen on tapahtunut jo edellisen talven taisteluissa metsäsissejä vastaan.
- 45 RR. 9.6.1615; *SUFH* IV, 294–295; *Immonen* 1958, 112.
- 46 RR. 25.3.1616; *SUFH* V, 365; *Korhonen* 1939, 100.
- 47 VA 6754:11v.
- 48 *J. A. Almquist* 1917–23 II, 512–513.
- 49 VA 6738:77–78.
- 50 VA 6744:37–43, 118; 6749:90; 6753:111.
- 51 6746:106–108, 122–123, 128.
- 52 VA 6749:151–151v.; 6755:70; 6765:59.
- 53 *SUFH* IV, 299–300.